

Mevlide Kosumi*

Rukije Sheshivari*

PROCEDURA PENALE NDAJ TË MITURVE

ABSTRAKT

Në këtë punim kemi trajtuar nocionin dhe kuptimin e termit i mitur në procedurën penale, karakteristikat e procedurës penale ndaj të miturve siç është urgjenca në kryerjen e veprimeve procedurale, parimi i interesit më të mirë për të miturin dhe parimet tjera. Pastaj, arresti i përkohshëm, ndalimi dhe paraburgimi që zbatohet ndaj të miturve, kur mund të zbatohet dhe si mund të zbatohen këto masa. Vëmendje e veçantë i është kushtuar përbërjes së trupit gjykues; fazave të procedurës penale ndaj të miturve, procedurës përgatitore, roli dhe kompetencat e prokurorit në procedurën përgatitore, veprimet procedurale që i ndërmerr prokurori si dhe masat që mund të shqiptoj prokurori. Gjithashtu janë trajtuar masat e diversitetit dhe llojet e tyre; faza e shqyrtimit gjyqësor si fazë ku administrohen provat dhe vendoset lidhur me çështjen penale dhe merret vendim për shqiptimin e masës edukative apo dënimit për të mitur si dhe procedura sipas mjeteve juridike dhe procedura e ndërmjetësimit.

Fjalë kyçe: I mitur, vepër penale, procedure penale, prokuror, gjyqtar, masa edukative, dënim për të mitur.

Hyrje

Trajtimi i të miturve në procedurë penale të veçantë është relativisht i vonshëm dhe rrjedhimisht fillon të aplikohet krahas avancimeve shkencore, para së gjithash duke iu referuar zhvillimeve të shkencave si pedagogjia, psikologjia, sociologjia, penologjia etj.

Tendencat e para të ndarjes së procedurës për të mitur nga procedura penale standarde datojnë në fund shekullin e XIX dhe fillimin e shekullit të XX. Gjatë kësaj periudhe ishin aplikuar një numër i madh i masave, që kryesisht ishin të fokusuara në shkallën e dënimit më të butë.²⁷⁶

* Mevlide Kosumi, kandidate për gjyqtare

* Rukije Sheshivari, kandidate për prokurore

²⁷⁶ E drejta e procedurës penale, Rexhep Murati & Ejup Sahiti

Në vijim çështja u bart në studimet më të hollësishme për të hulumtuar jo vetëm masat dhe sanksionet me adekuate për të miturit por edhe të zhvendoset procedura në tërësi si e tillë duke u paraparë komplet procedurë e veçantë për të miturit.

Republika e Kosovës në lidhje me rregullimin e procedurës penale ndaj të miturve ka të miratuar Kodin e Drejtësisë për të Miturit (tutje KDM), me të cilin rregullohen masat, sanksionet, procedura si dhe ekzekutimi i masave dhe sanksioneve penale ndaj të miturve.

Infrastruktura tjetër ligjore që trajton çështjet në lidhje me masat, procedurën etj. për të mitur siç janë Kodi Penal i Kosovës, Kodi i Procedurës Penale dhe Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve penale mund të zbatohen me kusht që nuk janë në kundërshtim me dispozitat e KDM.

Karakteristikat e procedurës penale ndaj të miturve

Kodi i Drejtësisë për të Mitur bënë dallimin e termeve fëmijë që përfshin personat nën moshën 18 vjeçare. I mitur është personi ndërmjet moshës nga 14 deri 18 vjeç ku edhe është kufiri i përgjegjësisë penale, që do të thotë se penalisht përgjegjës janë vetëm fëmijët nga kjo moshë, por jo edhe ata nën moshën 14 vjet.

Tutje i mitur i ri është personi ndërmjet moshës 14 deri 16 që nënkupton se ndaj kësaj kategorie mund të shqiptohen masa adekuate, por jo edhe dënimet.

I mitur i rritur konsiderohet personi ndërmjet moshës 16 (gjashtëmbëdhjetë) dhe 18 (tetëmbëdhjetë), kjo kategori ka rëndësi pasi ndaj tyre përveç masave mund të shqiptohen edhe dënimet.

Po ashtu me ligjet në fuqi përfshihet kategoria e madhorëve të ri që nënkupton personat ndërmjet moshës 18 (tetëmbëdhjetë) dhe 21 (njëzetënjë) vjet. Parimisht procedura gjyqësore nuk mund të zbatohet ndaj madhorit i cili ka mbushur moshën 21 vjet për veprë penale të kryer si i mitur nën moshën 16 vjet, mirëpo ndaj tij mund të zbatohet procedura për veprë të kryer si i mitur nën 16 vjet nëse vepra penale është e dënueshme me më shumë se 5 vjet burgim. Ndërkaq në procedurën gjyqësore të zbatuar ndaj madhorit për veprë penale të kryer si i mitur i cili i ka mbushur 16 vjet, gjykata mund të shqiptoj qoftë ndonjë masë apo dënim, duke pasur parasysh edhe kohën që ka kaluar nga kryerja e veprës penale.

Personat që e kanë arritur moshën 18 vjeçare konsiderohen madhorë. Në procedurën gjyqësore të zbatuar ndaj madhorit të ri i cili nuk e ka arritur moshën 21 vjet për veprë të kryer si madhor i ri, gjykata mund të shqiptoj masë ose dënim për të mitur nëse çmon se qëllimi që do të arrihej me shqiptimin e burgimit do të arrihej edhe me masë a dënimin për të mitur mirëpo duke marrë edhe mendimin e ekspertit lidhur me zhvillimin psikologjik të madhorit të ri dhe interesin e tij më të mirë, masa a dënimi i shqiptuar mund të zgjas derisa personi të arrij moshën 23 vjet.

Procedura ndaj të miturve siç u përmend më lartë ka disa specifika të cilat e dallojnë nga procedura penale ndaj madhorëve. Disa nga specifikat më të rëndësishme janë:

- Urgjenca e procedurës, ngase institucionet që merren me zbatimin e procedurës ndaj të miturve duhet të veprojnë në afat sa më të shkurtër. Për këtë Kodi i Drejtësisë për të Mitur, ka paraparë afate më të shkurtra për dallim prej atyre që zbatohen ndaj kryerësve tjerë madhor.
- I mituri nuk mund të gjykohet në mungesë dhe duhet të jetë i shoqëruar nga prindi në të gjitha fazat e procedurës penale;
- Mbrojtja në procedurën për të mitur është e detyrueshme prej marrjes së parë në pyetje, kur procedura zhvillohet për vepër penale që parashihet dënim deri në 3 vite burgim ose prej marrjes së aktvendimit për fillimin e procedurës përgatitore për vepër për të cilën është parashikuar dënim më i butë, nëse gjyqtari për të mitur konsideron se i mituri ka nevojë të këtë mbrojtës dhe mbrojtje adekuatë;
- Në qoftë se i mituri, apo përfaqësuesi i tij ligjor si dhe personat tjerë që me ligj janë të obliguar për mbrojtjen e të miturit, nuk angazhojnë mbrojtës, atë e cakton sipas detyrës zyrtare organi para të cilit është duke u zhvilluar procedura penale;
- Afati i parashkrimit të ekzekutimit të dënimeve me burgim për të miturit është më i shkurtër.
- Interesi më i lartë i fëmijës është parim kryesor, që e karakterizon procedurën ndaj të miturve, e që është kategori kushtetuese e përcaktuar me nenin 50, paragrafi 4 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës.

Duke pasur parasysh këto që u thanë më lartë, veprimet e organeve shtetërore që zbatojnë procedurën penale ndaj të miturit si i dyshuar duhet të marrin parasysh se interesi më i lartë i fëmijës duhet të jetë konsiderata mbizotëruese.²⁷⁷

Arrestimi i përkohshëm, ndalimi policor dhe paraburgimi

Procedura ndaj të miturit posaçërisht në lidhje me këto masa duhet të zhvillohet me urgjencë dhe parashihen afate që dallojnë me ato tek madhoret. Këto janë parapare me KDM që është në harmoni edhe me instrumentet ndërkombëtare që trajtojnë të drejtat e fëmijëve para së gjithash me Konventën e të Drejtave të Fëmijës.

Këto masa mund të urdhërohen ndaj të miturit vetëm si masë e fundit dhe në afat sa më të shkurtër të mundshëm.

I mituri mund të ndalohet apo të arrestohet përkohësisht jo më gjatë se 24 orë dhe pas kësaj ai duhet të lirohet nëse nuk ka vendim të ligjshëm për paraburgim.

Paraburgimi si masë ndaj të miturit mund të caktohet në pajtim me dispozitat e KPP-së dhe vetëm nëse masat tjera alternative nuk do të ishin të mjaftueshme për të siguruar prezencën e tij dhe parandalimin e kryerjes së serishme të veprës si dhe sigurimin e zbatimit të suksesshëm të procedurës.

²⁷⁷ Konventa për të Drejtat e Fëmijës, neni 40
Kodi i Drejtësisë për të Mitur neni 10

Gjyqtari shqyrton masat tjera alternative, si vendosjen e fëmijës në strehimore, transferimin në familje tjetër etj. dhe në aktvendimin për caktimin e paraburgimit duhet të shpjegohen arsyet për pamjaftueshmërinë e masave alternative.

Paraburgimi si masë ndaj të miturit mund të shqiptohet nga gjyqtari për të mitur për një periudhë maksimale prej 30 ditësh dhe kjo mund të vazhdohet nga kolegji për të mitur edhe për 60 ditë tjera.

Kolegji për të mitur duhet që brenda afatit prej 30 ditëve të rishqyrtojë aktvendimin për caktimin e paraburgimit, në seancë ku të pranishëm duhet të jenë i mituri, prokurori, dhe mbrojtësi.

Paraburgimi ndaj të miturit në asnjë rrethane nuk mund të jetë më i gjatë se 12 muaj dhe ai duhet të mbahet në hapësirë të ndarë në institucionin edukativ - korrektues nëse gjyqtari për të mitur konsideron se kjo është në interes të të miturit.

Gjatë qëndrimit në paraburgim të miturit varësisht prej nevojës i ofrohet ndihmë adekuate sociale, edukative, psikologjike, mjekësore etj.

Përbërja e trupit gjykues për të mitur

Trupi gjykues për të mitur i gjykatës së shkallës së parë dhe asaj të dytë, me përjashtim të kolegjeve të Gjykatës Supreme, përbëhen nga 1 gjyqtar për të mitur dhe 2 gjyqtar porotë. Gjithherë kryetar i trupit gjykues është gjyqtari për të mitur.

Ndërsa kolegji për të mitur në Gjykatën Supreme të Kosovës përbehet nga 3 gjyqtar, ku njëri nga këta është gjyqtar për të mitur. Kur trupi gjykues i Gjykatës Supreme, gjykon në shqyrtim gjyqësor atëherë përbërja e tij është 2 (dy) gjyqtar për të mitur dhe 3(tre) gjyqtar porotë²⁷⁸.

Fazat e procedurës penale ndaj të miturve

Procedura penale ndaj të miturve rregullohet me Kodin e Drejtësisë për të Mitur. Parimet themelore që duhet të respektohen gjatë zhvillimit të procedurës penale ndaj të miturve kanë të bëjnë me mirëqenien e të miturit për shkak të moshës se re dhe zhvillimit psikologjik në mënyrë që procedura që zhvillohet ndaj tij të mos ndikoj negativisht ose të jetë me sa më pak pasoja për personalitetin e tij.

Prandaj trajtimi i të miturit me humanizëm gjatë secilës fazë të procedurës penale është kërkesa kryesore për zbatuesit dhe pjesëmarrësit tjerë në procedurën ndaj të miturit.

Parimi në fjalë duhet të mbizotëroj edhe në rastet e shqiptimit të masave të diversitetit dhe masave edukative, ndërkaq privimi nga liria është mjet i fundit, duke u kufizuar në një afat sa më të shkurtër.

²⁷⁸ Përbërja e trupit gjykues sipas KDM

Nëse ndaj të miturit shqiptohet dënim me burgim, atëherë të miturit i sigurohet edukim, ndihmë psikologjike dhe mbështetje tjetër varësisht nga nevojat që ai ka në mënyrë që i mituri të rehabilitohet.

Të miturit duhet ti sigurohet mbrojtës para çdo organi që zhvillon procedurën penale.

Në procedurën penale, të miturit duhet dhënë mundësinë që të shprehet lirisht, kjo obligon organin para të cilit zhvillohet procedura që të miturin ta njoftoj për të drejtat e tij të garantuara me ligj dhe procedura të mos vazhdohet deri sa të sigurohet se i mituri i ka kuptuar këto të drejta.

Gjate privimit nga liria i mituri duhet të ndahet nga madhoret nëse vlerësohet se është në interesin e tij më të mirë.

E drejta e të miturve në privatësi për të mos u shfaqur publikisht gjatë një procedure është e drejtë të cilën duhet ta zbatojnë të gjitha organet si dhe personat tjerë që mund të jenë pjesë e një procedure ndaj të miturve.

Procedura përgatitore

Roli dhe kompetencat e prokurorit

Prokurori i shtetit në rastin kur merr informacionin, propozimin nga pala e dëmtuar, ose kallëzimin penal se i mituri ka kryer veprë penale apo i mituri është viktimë e veprës penale vepron shpejtë dhe pa vonesa, duke zbatuar dispozitat e KDM dhe dispozitat e KPPRK-së përshtatshëmrisht.

Kompetencë e prokurorit të shtetit në procedurën penale ndaj të miturve ashtu si në procedurën ndaj madhorëve, është zbulimi dhe ndjekja e kryerësve të veprave penale të cilat ndiqen sipas detyrës zyrtare dhe sipas propozimit.

Nëse ekziston dyshimi i bazuar se është kryer vepra penale nga kryerësi i cili nuk ka mbushur moshën 14 vjeçare, nuk fillohet procedura penale, dhe nëse është filluar nga se nuk është ditur për moshën e të miturit, me të kuptuar për moshën e tij procedura pushohet menjëherë, dhe njoftohet organi i kujdestarisë dhe Shërbimi Sprovues për rastin nga prokurori. Pastaj organi i kujdestarisë ndërmerre veprimet e mëtejme, në pajtim me Ligjin për Shërbimet Sociale dhe Familjare për trajtimin kryerësve të veprave penale nën moshën 14 vjeçare, në bazë të programeve të tij.

Prokurori i shtetit duke u nisë nga parimi, si që është interesi më i mirë për të miturin, parimi se reagimi duhet të jetë në proporcion me rrethanat e kryerësit dhe veprës penale dhe parimit të arsyeshmërisë, në bazë të nenit 56 të KDM, mund të mos filloj procedurën përgatitore edhe pse ekziston dyshimi i bazuar se i mituri ka kryer veprën penale të dënueshme me burgim prej më pak se tre (3) vite ose me gjobë. Në këtë rast, prokurori mendon se nuk do të ishte e përshtatshme të zbatohet procedura penale ndaj të miturit për shkak të natyrës së veprës penale, të rrethanave në të cilat është kryer vepra penale, mungesës së dëmit të rëndë apo pasojave për të dëmtuarin, duke pas parasysh të kaluarën e të miturit si dhe karakteristikat e tij

personale. Gjithashtu kur ndaj të miturit është duke u ekzekutuar dënimi ose masa, prokurori mund të vendos të mos filloj procedurën përgatitore për një vepër tjetër të kryer nga i mituri, nëse duke pas parasysh peshën e asaj veprë penale, si dhe dënimin apo masën e cila është duke u ekzekutuar, zbatimi i procedurës dhe shqiptimi i dënimit ose masës për veprën penale nuk do t'i shërbente ndonjë qëllimi.

Për të vërtetuar rrethanat për të vendos që të mos filloj procedurën përgatitore ndaj të miturit, prokurori mund të kërkoj nga Shërbimi Sprovues të bëjë anketë sociale, si dhe nëse është e nevojshme të thirre prindin, prindin adoptues ose kujdestarin e të miturit, si dhe personat dhe institucionet e tjera dhe palën e dëmtuar. Edhe me këtë raste kur vendos të mos filloj procedurën përgatitore e njofton organin e kujdestarisë.

Nëse nuk zbaton ndonjë nga veprimet e lartpërmendura prokurori në bazë të Nenit 57 të KDM merre Aktvendim për fillimin e procedurës përgatitore. Në aktvendim përcaktohet i mituri ndaj të cilit zbatohet procedura përgatitore, përshkrimi i veprës penale që përcakton elementet e veprës penale, emërtimin ligjor të veprës penale, rrethanat dhe faktet që e arsyetojnë dyshimin e bazuar, provat dhe informatat e mbledhura dhe raporti për ndonjë dënim ose masë të shqiptuar më parë ndaj të miturit. Një kopje e vulosur e aktvendimit për fillimin e procedurës përgatitore i dërgohet pa vonesë gjyqtarit për të mitur, si dhe njoftohet Qendra për Punë Sociale dhe Shërbimi Sprovues në kuptim të nenit 8 të KDM me qëllim të përpilimit të anketës sociale. Në procedurën përgatitore prokurori kujdeset për të gjitha të drejtat e të miturit, që i takojnë sipas KDM dhe LPPK-së. Nëse i mituri është në arrest, prokurori pa vonesë bënë kërkesë për shqiptimin e masës së paraburgimit nëse ka bazë, tek gjyqtari për të mitur, duke pas kujdes që të mos kaloj afati prej 24 orësh, në të kundërtën nëse kalohet ky afat dhe nuk merret aktvendim për caktimin e paraburgimit nga gjyqtari për të mitur, i mituri lirohet menjëherë. Këtu duhet pas parasysh se arresti i përkohshëm ndalimi policor dhe paraburgimi janë masa që duhet të përdoren si të fundit dhe vetëm në rastet e domosdoshme, kur masat e tjera të sigurimit të pranisë së të miturit në procedurë nuk janë të mjaftueshme.

Gjatë zhvillimit të procedurës përgatitore prokurori mundet ta pezulloj procedurën e hetimit ndaj të miturit dhe të shqiptoj masën e diversitetit për atë vepër për të cilën është paraparë dënimi me gjobë apo me burgim deri në tre (3) vite burgim ose për vepër penale të kryer nga pakujdesia, për të cilën është paraparë dënimi deri në pesë (5) vite burgim, me përjashtim të atyre të cilat sjellin si pasojë vdekjen. Kushte tjera për shqiptimin e kësaj mase janë edhe pranimi i përgjegjësisë nga i mituri, shprehja e gatishmërisë nga i mituri që të pajtohet me palën e dëmtuar, pëlqimi i të miturit ose i prindit, prindit adoptues ose kujdestarit në emër të të miturit për të zbatuar masën e diversitetit. Nëse masa e shqiptuar nuk zbatohet, prokurori njoftohet për moskryerjen e detyrimeve të masës së diversitetit nga i mituri, dhe mund të vendos për rifillimin e ndjekjes së rastit.

Masat e diversitetit që mund të shqiptohen ndaj kryerësit të mitur janë:

- pajtimi në mes të kryerësit të mitur dhe palës së dëmtuar, duke përfshirë edhe kërkim faljen nga i mituri ndaj palës së dëmtuar;
- pajtimi ndërmjet të miturit dhe familjes së tij;

- kompensimi i dëmit palës së dëmtuar në bazë të marrëveshjes së ndërsjellë ndërmjet të dëmtuarit, të miturit, përfaqësuesit ligjor të tij, në përputhje me situatën financiare të të miturit;
- vijimi i rregullt në shkollë;
- pranimi i punësimit apo aftësimin në një profesion adekuat me aftësitë dhe shkathtësitë e tij;
- kryerja e punës pa pagesë në dobi të përgjithshme, në pajtim me aftësinë e kryerësit të mitur për kryerjen e punës së tillë. Kjo masë mund të shqiptohet me pëlqimin e të miturit në kohëzgjatje prej dhjetë(10) deri gjashtëdhjetë(60) orë;
- edukimi në rregullat e trafikut; dhe
- këshillimi psikologjik.

Po ashtu, gjatë procedurës paraprake, prokurori mund të pezulloj procedurën, dhe palëve d.m.th. të miturit dhe palës së dëmtuar mund t'iu propozoj procedurë të ndërmjetësimit, nëse vlerëson se është më mirë duke pas parasysh natyrën e veprës penale rrethanat në të cilat është kryer vepra penale, personalitetin e të miturit, zvogëlimin dëmit për palën e dëmtuar dhe rehabilitimin e të miturit. Palëve duhet shpjeguar parimet dhe rregullat e ndërmjetësimit si dhe efektet ligjore që arrihen përmes ndërmjetësimit. Palët duhet të japin pëlqimin për të shkuar në procedurë të ndërmjetësimit. Procedura e ndërmjetësimit nuk mund të zgjasë më tepër se nëntëdhjetë(90) ditë nga dita e marrjes së aktvendimit për ndërmjetësim. Për rezultatin njoftohet zyrtarisht prokurori, dhe nëse procedura e ndërmjetësimit nuk ka sukses atëherë prokurori vazhdon procedurën nga aty ku është pezulluar.

Gjate procedurës përgatitore prokurori mund ta pushoj procedurën kurdo që nga provat e mbledhura konstaton se (Neni 60 i KDM):

- nuk ka dyshim të bazuar se i mituri ka kryer veprën e caktuar penale;
- ka kaluar afati i parashkrimit për ndjekjen penale;
- vepra penale është përfshirë me falje;
- janë prezentë kushtet e parapara në nenin 56, në paragrafin 1 të këtij Kodi; ose
- ekzistojnë rrethana tjera që pengojnë ndjekjen.

Prokurori menjëherë e informon gjyqtarin për të mitur për pushimin e procedurës, si dhe të miturin përveç rasteve kur nuk janë ndërmarrë veprime në procedurë përgatitore.

Procedura përgatitore duhet të përfundohet në afat prej gjashtë (6) muajve, nëse nuk mund të përfundoj në këtë afat prokurori i bënë kërkesë gjyqtarit për të mitur për vazhdimin e procedurës përgatitore, dhe procedura mund të vazhdohet në pajtim me dispozitat e Kodit të Procedurës Penale të Kosovës.

Prokurori pas përfundimit të procedurës përgatitore e njofton mbrojtësin e të miturit për qëllimin e tij që të përfundoj procedurën brenda pesëmbëdhjetë (15) ditëve, ku mbrojtësi mund të parashtrij kërkesë për marrjen e ndonjë fakti apo prove të re.

Dhe pas përfundimit të procedurës përgatitore, prokurori mund të paraqes propozim të arsyetuar pranë trupit gjykues për të mitur për shqiptimin e masës edukative ose dënimit.

Propozimi i paraqitur duhet të përmbajë të dhënat personale të të miturit, përshkrimin e veprës penale, emërtimin ligjor të veprës penale, provat, anketën eventuale, propozimin për shqiptimin e masës edukative apo dënimit si dhe arsyet pse nuk janë shqiptuar masat e diversitetit.

Shqyrtimi gjyqësor

Kjo fazë e procedurës penale paraqet pjesën kryesore në të cilën i jepet zgjidhje çështjes penale përkatësisht bëhet nxjerrja e provave që në shkallë të fundit sqarohet çështja penale.

Pasi të merr propozimin nga prokurori, gjyqtari për të mitur mund ta hedhë propozimin apo transferimin e lëndës në gjykatën tjetër (kompetente) nëse konstaton in kompetencën e gjykatës.

Nëse asnjëra nga mundësitë e sipërpërmendura, nuk i plotësojnë kushtet ligjore për përdorimin e tyre, gjyqtari për të mitur, brenda afatit prej 8 ditëve nga pranimi i propozimit, cakton shqyrtimin gjyqësor.

Gjyqtari për të mitur mundet që në çdo kohë gjate zhvillimit të procedurës penale, të ndërpres procedurën gjyqësore dhe të shqiptojë masën përkatëse të diversitetit nëse i mituri pranon përgjegjësinë penale, shpreh gatishmërinë për pajtim me palën e dëmtuar dhe në fund nëse për këtë pajtohet i mituri apo prindi, prindi adoptues apo kujdestari.

Shqyrtimi gjyqësor përveç personave të paraparë edhe me KPP në seancë thirren edhe prindi, prindi adoptues ose kujdestari dhe përfaqësuesi i Shërbimit Sprovues. Mos prania e tyre në seancë nuk përbenë pengesë për mbajtjen normale të seancës.

Në lidhje me ndryshimin e propozimit apo zgjerimin e të njëjtit vlejné dispozitat e KPP për ndryshimin ose zgjerimin e aktit akuzues ndonëse në procedurën për të mitur trupi gjykues autorizohet nga ligji për të nxjerr vendim në bazë të fakteve dhe provave të prezantuara në seancë duke treguar se në bazë të tyre gjendja nga propozimi ka ndryshuar.

Shqyrtimi gjyqësor për të mitur gjithmonë bëhet pa praninë e publikut, ndonëse trupi gjykues mund të bënë disa përjashtime duke i lejuar prezencën e personave të cilët në mënyrë profesionale merren me trajtimin e çështjeve të mirëqenies, edukimit dhe sjelljeve delikuate të të miturve.

Trupi gjykues mundet që të urdhëroj largimin e pjesëmarrësve në shqyrtimin gjyqësor, me përjashtim të prokurorit, mbrojtësit, përfaqësuesit të organit të kujdestarisë dhe përfaqësuesit të Shërbimit Sprovues. Kjo mund të ndodhë në rrethana të jashtëzakonshme dhe kur besohet se kjo është në interesin e të miturit.

Trupi gjykues nuk është i lidhur për propozimin e prokurorit në marrjen e vendimit në lidhje me shqiptimin e masës apo dënimit. Me aktvendim trupi gjykues e pushon procedurën gjyqësore nëse kemi të bëjmë me arsyet nga KPP (prokurori tërhiqet nga ndjekja, vepra për te cilën akuzohet i mituri nuk përbenë vepër penale, i dëmtuari tërhiqet nga propozimi etj.).

Masat edukative, trupi gjykues i shqipton me aktvendim, ku në dispozitivin e tij shënohet vetëm urdhri për masën edukative dhe masën tjetër eventuale ose dënimin, ndërsa që i mituri nuk shpallet fajtor për veprën penale nga propozimi i prokurorit.

Ndërsa arsyetimi i aktvendimit përmban përshkrimin e veprës penale si dhe rrethanat të cilat kanë ndikuar në shqiptimin e masës edukative.

Dënimin ndaj të miturit, trupi gjykues e shqipton me aktgjykim i cili merret konform dispozitave të KPP i cili përfshinë edhe masat apo dënime siç janë p.sh. Masat e trajtimit të detyrueshëm etj.

Aktvendimi ose aktgjykimi për të miturit përpilohet me shkrim brenda afatit prej 8 ditëve nga dita e shpalljes, ndërsa me lejen e kryetarit të gjykatës ky afat mund të jetë jo me i gjatë se 15 ditë.

I mituri mund të detyrohet nga gjykata të paguajë shpenzimet e procedurës dhe të plotësoj kërkesën pasurore – juridike me kusht që atij i është shqiptuar dënimi. Nëse kemi të bëjmë me masa edukative të shqiptuara këto paguhen nga buxheti i shtetit, ndërsa pala e dëmtuar udhëzohet që këtë të realizoj në kontestin civil.

Pa marr parasysh këto që u thanë, i mituri mund të detyrohet nga gjykata që të paguaj shpenzimin e procedurës dhe përmbushjen e kërkesës pasurore-juridike nëse i njëjti realizon të ardhura financiare ose ka pronë të tij.

Procedura sipas mjeteve juridike

Vendimet e marra nga gjykata e shkallës së parë mund të atakohen me ankesën në afat prej 8 ditëve nga dita e pranimit të aktvendimit apo aktgjykimit. Bazat e paraqitjes së ankesës janë të njëjta si në procedurën për të rritur.

Rrethi i personave të cilët mund të ushtrojnë ankesë është relativisht i gjerë dhe përfshinë, mbrojtësin, prokurorin, bashkëshortin, prindin, prindin adoptues, të afërmin e gjakut në vijë të drejtë në cilëndo shkallë, vëllain, motrën këta të fundit mund të ushtrojnë ankesë madje edhe kundër vullnetit të të miturit. Veçantia e ankesës tek të miturit është se i mituri nuk mund të heq dorë nga e drejta për ankesë

Ankesa e paraqitur kundër aktvendimit me të cilin është shqiptuar masa edukative dhe e cila është duke u ekzekutuar në institucionin përkatës pezullohet, ndonëse gjykata mund të vendosë që të vazhdoje ekzekutimi i masës nëse konstaton se kjo është në interesin e të miturit, pasi që paraprakisht ta merr mendimin e prindit, prindit adoptues ose kujdestarit.

Vendimin e shkallës parë, gjykata e shkallës dytë mund ta ndryshoj duke shqiptuar mase më të rëndë vetëm me kusht që kjo të jetë kërkuar me ankesën e paraqitur nga prokurori.

Gjykata e shkallës së dytë mund të shqiptojë dënim të miturit nëse kjo nuk është bërë nga shkalla e parë vetëm nëse mbahet shqyrtim, kjo vlen edhe për masat edukative.

Procedura sipas mjeteve tjera, si kërkesa për mbrojtjen e ligjshmërisë, rishikimi i procedurës zhvillohet sipas dispozitave të KPP të cilat zbatohen përshtatshëm. Ndërsa kërkesa për zbutjen e jashtëzakonshme të dënimit, zbatohet vetëm me kusht që me aktgjykim të miturit të jete shqiptuar dënimi.

Procedura e ndërmjetësimit

Ndërmjetësimi si institut është paraparë me KDM që konceptohet si procedurë jashtëgjyqësore e cila zhvillohet në pajtim me dispozitat e KDM dhe ligjit për ndërmjetësim.

Ekzistojnë disa kushte në mënyrë që të mund të aplikohet procedura e ndërmjetësimit, ndërsa si kusht kryesor është që për këtë të ekzistojë pajtimi në mes të miturit si kryerës dhe palës së dëmtuar.

Ligdhënësi nuk e ka përcaktuar në mënyrë të qartë se për cilat vepra penale mund të aplikohet ndërmjetësimi por që në mënyrë orientuese ka paraparë rrethanat që duhet të merren parasysh për ndërmjetësim siç janë natyra e veprës penale, rrethanat në të cilat është kryer vepra penale historia e të miturit, mundësia e kthimit të raporteve normale në mes të miturit dhe palës së dëmtuar, mundësia e rehabilitimit dhe re integrimit të të miturit në shoqëri.

Kur ka pajtueshmëri nga palët për aplikimin e ndërmjetësimit kjo shënohet në procesverbal dhe prokurori apo gjyqtari varësisht se në cilën fazë është procedura nxjerr aktvendim me të cilin e emërojnë ndërmjetësuesin nga lista e ndërmjetësuesve në pajtim me Ligjin për Ndërmjetësimin.

Paraprakisht prokurori apo gjyqtari duhet ti njoftojë palët në lidhje me parimet dhe rregullat e ndërmjetësimit, procesin si dhe efektet ligjore të marrëveshjeve eventuale që arrihen përmes këtij procesi.

Ndërmjetësuesi i caktuar me aktvendim, vë kontaktet me të miturin dhe palën e dëmtuar për filluar procedurën e ndërmjetësimit e cila nuk mund të zgjatë më shumë se 90 ditë nga dita e nxjerrjes së aktvendimit për emërimin e ndërmjetësuesit. Në lidhje me rezultatet e ndërmjetësimit duhet të informohen prokurori ose gjyqtari për të mitur.

Shpenzimet e bëra në lidhje me procedurën e ndërmjetësimit janë pa pagesë për palët dhe paguhet nga buxhetet përkatëse varësisht se cili organ e ka iniciuar ndërmjetësimin.

Procedura e ndërmjetësimit, gjithëherë përfundon :

- Nëse kryhet me sukses ndërmjetësimi;
- Ka kaluar afati prej 90 ditëve;
- Ndërmjetësuesi konsideron se vazhdimi i procedurës së ndërmjetësimit nuk është i mundur ose është i pa arsyeshëm;
- I mituri ose pala e dëmtuar deklarojnë se dëshirojnë të ndërpresin ndërmjetësimin.

Në bazë të kësaj kuptohet se ndërmjetësimi mund të ndërpritet me vullnetin e njëanshëm të njëjës palë nëse ketë ajo e kërkon.

Procedura penale gjithëherë vazhdon në rast të mos suksesit të ndërmjetësimit në fazën ku është pezulluar, ndërsa në rast të suksesit procedura ndërpritet me aktvendim dhe për këtë njoftohen palët.

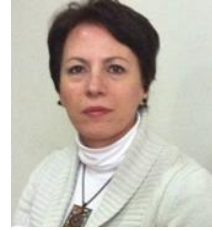
Gjithashtu, nëse palët kanë arritur marrëveshje për kompensimin e dëmit, ajo dorëzohet tek organi që ka propozuar ndërmjetimin dhe nëse e njëjta miratohet atëherë bëhet dokument në bazë të cilit mund të bëhet ekzekutimi në bazë të ligjit.

Po ashtu, gjatë procedurës paraprake prokurori mund të pezulloj procedurën, dhe palëve d.m.th. të miturit dhe palës së dëmtuar mund t'iu propozoj procedurë të ndërmjetësimit, nëse vlerëson se është më mirë duke pas parasysh natyrën e veprës penale rrethanat në të cilat është kryer vepra penale, personalitetin e të miturit, zvogëlimin e dëmit për palën e dëmtuar dhe rehabilitimin e të miturit.

Palëve duhet shpjeguar parimet dhe rregullat e ndërmjetësimit si dhe efektet ligjore që arrihen përmes ndërmjetësimit. Palët duhet të japin pëlqimin për të shkuar në procedurë të ndërmjetësimit. Procedura e ndërmjetësimit nuk mund të zgjasë më tepër se nëntëdhjetë (90) ditë nga dita e marrjes së aktvendimit për ndërmjetësim. Për rezultatin njoftohet zyrtarisht prokurori, dhe nëse procedura e ndërmjetësimit nuk ka sukses atëherë prokurori vazhdon procedurën nga aty ku është pezulluar.

Bibliografia

- Kodi i Drejtësisë për të Mitur
- Kodi Penal i Republikës së Kosovës
- Kodi i Procedurës Penale
- Konventa evropiane e të drejtave të njeriut
- Konventa e të drejtave të fëmijës
- Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut
- E drejta e Procedurës Penale, Rexhep Murati
- Kushtetua e Republikës së Kosovës

Bekim Avdimetaj* Fatmir Dobraj* Lumnije Krasniqi*

PËRJASHTIMI I KUNDËRLIGJMËRISË

ABSTRAKT

Arsyeja e trajtimit të përjashtimit të Kundërligjshmërisë është sepse në disa raste, situata dhe rrethana, kryesi i veprës ndodhe që ta ketë kryer vepër penale që është e sanksionuar më ligj, dhe do të lirohet nga përgjegjësia penale, nëse ka vepruar në kushtet e parapara më ligj.

Këto situata janë atëherë kur kryesi ka vepruar në mbrojtje të nevojshme më qëllim për ta mbrojtur vetveten apo dikë tjetër nga sulmi realë dhe i pa provokuar nga ai apo që ka vepruar në nevojë ekstreme apo nën ndikimin e dhunës, kanosjes të shkaktuar pa fajin e ti.

Ky punim përveç pjesës hyrëse, në pjesën e parë do të flasim për veprat e përjashtimit të kundërligjshmërisë dhe situatat në të cilat ndodhet kryerësi gjatë kryerjes së vepres penale, pjesa përfundimtare e këtij punimi përmban arsyet e Përjashtimit të kundërligjshmërisë sipas KPRK-ës për këto vepra penale. Në fund të këtij punimi është edhe përfundimi ku japim konstatimet tona për përjashtimin e kundërligjshmërisë dhe në fund është dhënë regjistri i literaturës së përdorur për nevojat e këtij punimi.

Fjalët kyçe :

Perjashtim i kundërligjshmërisë, shkaqet e përjashtimit të kundërligjshmërisë, shkalla e rrezikshmërisë, mbrojtja.

1. Hyrje

Përjashtimi i kundërligjshmërisë për këto vepra penale ka qenë i paraparë edhe më ligjet e më hershme të Republikës së Kosovës, për shkak se kryesi është i obliguar ta mbroj vetveten apo dike tjetër nga një rrezik që i vjen nga një person i cili rrezik është serioz dhe drejtuar drejtpërdrejtë atij apo personit tjetër. Ky rrezik mund të vij përveç nga njerëzit, mund të vi

* Bekim Avdimimeta, kandidatë për gjyqtar

* Lumnije Krasniqi, kandidate për gjyqtare

*Fatmir Dobraj, kandidatë për gjyqtar

edhe nga kafshët, dukurit natyrore si vërshimet, tërmetet, zjarri, eksplozimet e ndryshme etj, pa u provokuar nga kryesi i veprës penale.

Kundërligjshmëria është element i përgjithshëm, i çdo vepre penale. Nuk konsiderohet si vepër penale çdo vepër shoqërore e rrezikshme. Për t'u konsideruar një veprim i rrezikshëm si vepër penale, është e domosdoshme që ai veprim të manifestohet më një shkallë të lartë të rrezikshmërisë dhe të jetë i përcaktuar më ligj si vepër penale.

Shkaqet e përjashtimit të kundërligjshmërisë sipas pjesës së përgjithshme të Kodit Penal të Republikës së Kosovës, në pjesën e tij të përgjithshme parasheh dy norma përmes të cilave përjashtohet kundërligjshmëria në rast se përmbushen kushtet e caktura. Këto janë mbrojtja e nevojshme (neni 12) dhe nevoja ekstreme (neni 13).

Si shkaqe apo rrethana që e përjashtojnë kundërligjshmërinë sipas pjesës së përgjithshme të KPRK, janë edhe dhuna dhe kanosja (neni 14), vepra e rëndësisë së vogël (neni 11) dhe urdhrat nga lartë (neni 16).

2. Objektivat

Pas përfundimit të këtij punimi, lexuesit do të jenë në gjendje që :

- Të njohin kuptimin e kundërligjshmërisë,
- Të përkufizojnë kundërligjshmërinë,
- Të bëjnë dallimet në mes të kundërligjshmërisë dhe rrezikshmërisë dhe
- Të përshkruajnë shkaqet të cilat e përjashtojnë kundërligjshmërinë.

3. Kundërligjshmëria

Kundërligjshmëria është element i përgjithshëm, i çdo vepre penale. Ajo paraqet bazë juridike për përcaktimin e veprës penale, dhe sipas natyrës së saj është tipar i çdo delikti, andaj ky është tipar edhe i delikteve penale-veprave penale.

Nuk konsiderohet si vepër penale çdo vepër shoqërore e rrezikshme. Për tu konsideruar një veprim i rrezikshëm si vepër penale, është e domosdoshme që ai veprim të manifestohet më një shkallë të lartë të rrezikshmërisë dhe të jetë i përcaktuar më ligj si vepër penale.

4. Rrezikshmëria (shkalla e rrezikshmërisë)

Rrezikshmëria shoqërore e veprës penale mund të jetë e intensitetit të ndryshëm. Disa vepra penale janë më pak të rrezikshme e disa më shumë. Shkalla e rrezikshmërisë shoqërore përcaktohet duke pasur parasysh:

- Mënyra e kryerjes së veprës penale,
- Mjetet me të cilat është rrezikuar apo dëmtuar e mira juridike,
- Koha e kryerjes së veprës,
- Vendi i kryerjes,

- Motivi i kryerjes së veprës,
- Jeta e tij e mëparshme,
- A është recidiv apo jo.

Duke u bazuar në shkallën e rrezikshmërisë shoqërore, përcaktohet pesha e veprës penale, kur rrezikshmëria është e madhe edhe vepra penale konsiderohet më e rëndë dhe anasjelltas, kur rrezikshmëria është më e vogël edhe vepra konsiderohet më e lehtë.

5. Shkaqet e përjashtimit të kundërligjshmërisë sipas pjesës së përgjithshme të Kodit Penal

Shkaqet e përjashtimit të kundërligjshmërisë janë të shumta dhe do ti përmendim disa nga ato:

- Mbrojtja e nevojshme
- Nevoja ekstreme,
- Dhuna,
- Kanosja,
- Vepra e rëndësisë së vogël,
- Urdhrat nga lartë etj.

6. Mbrojtja e nevojshme

Në neni 12 par 1. të KPRK, thuhet shprehimisht se nuk është veprë penale ajo veprë e cila është kryer në mbrojtje të nevojshme.

Sipas nenit 12 par 2 të KPRK, mbrotja e nevojshme është mbrotja e cila është e domosdoshme për të zbrapsur sulmin e kundërligjshëm, realë dhe të atëçastshëm ndaj vetës ose personit tjetër, më kusht që karakteri i mbrotjes të jetë në proporcion me shkallën e rrezikut që paraqet sulmi.

Mbrojtja e nevojshme do të ekzistojë p.sh. në rast kur personi A sulmon më thikë personin B, mirëpo personi B duke e mbrojtur jetën e vet e privon nga jeta personin A.

Nga ky shembull rezulton se në situatën e përshkruar janë për mbushur të gjitha tiparet e veprës penal të vrasjes, mirëpo meqë vrasja është kryer në mbrotje të nevojshme, konsiderohet se vepra penal nuk ekziston, meqë i sulmuari ka të drejt ta zbrapsë sulmin e kundërligjshëm.

Për të ekzistuar mbrojtja e nevojshme duhet të ekzistojë sulmi dhe mbrojtja

7. Sulmi

Sulmi është çdo veprim i njeriut i cili është i drejtuar në dëmtimin apo rrezikimin e ndonjë të mire juridike.

Sulmi zakonisht kryhet me veprim, mirëpo përjashtimisht sulmi mund të kryhet edhe me mos veprim p.sh (mjeku i ndihmës së shpejtë refuzon ti japë ndihmë mjekësore personit që gjendet

në gjendje rreziku për jetë). Në raste të tilla, çdo person mund ta detyrojë mjekun që ta kryejë detyrën e vet.

Sulmisi duhet të jetë njeriu- Për të ekzistuar mbrojtja e nevojshme, sulmi duhet të ndërmerret nga njeriu.

Sulmi mund të jetë i drejtuar kundër çdo të mire. Kësisoj sulmi mund të jetë i drejtuar ndaj të mirave juridike që i përkasin personit fizik, personit juridik, sigurisë apo integritetit territorial të Kosovës etj. Mirëpo në jetën e përditshme më së shpeshti sulmohet jeta e njeriut, integriteti trupor dhe pasuria.

Sulmi duhet të jetë i kundërligjshëm- Sulmi është i kundërligjshëm kur sulmisi nuk ka kurrëfarë autorizimesh juridike për veprimtarinë e vet, kur veprimtaria e vet cenon sistemin juridik të një vendi.

Sulmi duhet të jetë i atëçastshëm- Sulmi është i atëçastshëm kur në çdo moment pritet të fillojë, kur ka filluar të veprojë dhe gjersa zgjatë, përkatësisht gjersa të përfundojë.

Kur sulmi pritet të fillojë- Sulmi konsiderohet se mund të pritet në çdo moment në rastet kur mund të fillojë aty për aty, menjëherë p.sh në grindje e sipër midis dy personave, njëri prej tyre mbush revolen apo nxjerrë thikën nga këllëfi.

Kur sulmi ka filluar- Situata është më qartë në rastet kur sulmi ka filluar të veproj p.sh. personi A e ndjek me thikë personin B dhe ky posa i ofrohet nxerr revolen dhe privon atë nga jeta, ketu sulmi ka filluar e jo se pritet të fillojë.

Sulmi duhet të jetë i vërtetë- Për tu konsideruar se ekziston mbrojtja e nevojshme sulmi duhet të jetë i vërtetë, që të ekzistoj realisht.

8. Mbrojtja

Mbrojtja është çdo veprim i njeriut më të cilin dëmtohet apo rrezikohet ndonjë e mire e sulmuesit. Mbrojtja e nevojshme ekziston edhe nga përkufizimi i këtij insititcioni, mbrotja e nevojshme ekziston edhe në rastet kur sulmi zbrapsset edhe nga personi i tretë.

Mbrojtja duhet të jetë drejtuar kundër sulmuesit- Për tu konsideruar se ekziston mbrotja e nevojshme, veprimet e mbrotjes duhet të jenë të drejtuara kundër sulmuesit, kundër asaj të mire juridike të sulmuesit, e cila është e nevojshme për zbrapsjen e sulmit (p.sh kundër trupit,jetës pasurisë etj).

Mbrojtja duhet të jetë domosdo e nevojshme për zbrapsjen e sulmit- Për tu konsideruar një mbrotje si e nevojshme ajo duhet të jetë domosdo e nevojshme që personi prej vetes apo tjetrit ta zbrapsë sulmin.

Mbrojtja duhet të jetë proporcionale me intesitetin e sulmit- Për të qenë mbrojtja domosdo e nevojshme, ajo duhet të ekzistojë në proporcionalitet (përpjestueshmëri) midis intensitetit të sulmit dhe mbrotjes (në proporcion me mjetet që i perdorë sulmuesi, forcës fizike të sulmuesit, mjetet që i posedon sulmisi).

9. Tejkalimi i mbrojtjes së nevojshme

Tejkalimi apo kapërcimi i mbrojtjes së nevojshme shprehet në rastet kur mbrotja nuk është proporcionale me sulmin, apo kur mbrojtja ndërmerret pasi që është zbrapsur ose ka pushuar së vepruari sulmi.

Në të gjitha rastet kur i sulmuari i tejkalon kufijtë e mbrojtjes së nevojshme, çdo dëmtim që i shkakton sulmuesit konsiderohet veprë penale dhe personi i ketillë përgjigjet penalisht sikur për çdo veprë tjetër penale.²⁷⁹

10. Nevoja ekstreme

Neni 13 par. 2 KPRK - Nevoja ekstreme është rrethanë e dytë që e përjashton kundërligjshmërinë. Sipas përkufizimit ligjor, nevoja ekstreme ekziston kur vepra është kryer me qëllim që kryesi ta mënjojë, ta zbrapsë prej vetes apo tjetrit rrezikun e atëçastshëm dhe të paprovokuar i cili nuk ka mundur të evitohet në ndonjë mënyrë tjetër, më kusht që e keqja e shkatuar nuk është më e madhe se e keqja që është kanosur

P.sh.personi A me qëllim që të shpëtojë jetën e fëmijës, depërton më dhunë në shtëpinë e personit B, të cilën e ka kapluar zjarri, shembull tjetër personi A me qëllim që ta shpëtojë jetën e fëmijës që po fundosej merr barkën e huaj.

Për ekzistimin e këtij institucioni duhet të shprehet rreziku dhe mënjanimi i rrezikut.

11. Rreziku

Si parakusht për ekzistimin e nevojës ekstreme është ekzistimi i rrezikut. Rreziku zakonisht përkufizohet si situatë në të cilën në bazë të rrethanave ekzistuese objektive me arsye supozohet se në çdo moment, aty për aty, mund të demtohet e mira juridike e personit fizike apo juridik.

Rreziku mund të vijë edhe nga fuqitë dhe dukuritë natyrore siç janë:

- Vërshimet
- Tërmetet
- Acaret e mëdha
- Shembja e dheut apo ortekët e borës
- Sulemet e shtazëve apo egërsirave
- Vërshimet etj.

Rreziku nuk duhet të jetë i provokuar apo i shkaktuar- Nuk mund të konsiderohet se personi ka vepruar në nevojën ekstreme nëse me fajin e tij më dashje apo nga pakujdesia e ka

²⁷⁹ Sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës pjesa e Përgjithshëm Neni 12

shkaktuar rrezikun, p.sh. personi vetë e shkakton zjarrin dhe duke u gjendur edhe vetë në rrezik, për të shpëtuar e lëndon personin tjetër.

Rreziku mund ti kanoset çdo të mire – Rreziku parimisht mund ti kanoset çdo të mire juridike që është e mbrojtur në sistemin juridik, mirëpo në praktikë rreziku më së shpeshti është i drejtuar kundër jetës, trupit, shëndetit, lirisë dhe pasurisë.

Rreziku duhet të jetë i vërtetë - Rreziku konsiderohet i vërtetë kur ai realisht ekziston është objektiv, nëse personi gabimisht mendon se rreziku ekziston atëherë fjala është për të ashtuqajturën nevojë ekstreme putative.

12. Mënjanimi i rrezikut

Mënjanimi i rrezikut, konsiderohet veprim që ndërmerret më qëllim që të shpëtohet e mira juridike së cilës i kanoset rreziku.

Mënjanimi i rrezikut duhet të jetë i atëçastshëm aktual me ekzistimin e rrezikut

Konsiderohet se është përmbushur ky kusht në rastet kur veprimi me të cilin mënjanohet rreziku është ndërmarre gjatë kohës kur vepron rreziku, ose kur pritet, kanoset që rreziku të fillojë në çdo moment.

Në mes të keqes së kanosur dhe të keqes së shkaktuar duhet të ekzistojë proporcionaliteti i caktuar

Nevoja ekstreme ekziston atëherë kur e keqja e shkaktuar është e vlerës së njejtë apo më të vogël se e keqja që është kanosur të shkatohet. p.sh.për t'a shpëtuar jeten e një personi dëmtohet pasuria e personit tjetër.

13. Tejkalimi i nevojës ekstreme

Sikundër te mbrojtja e nevojshme edhe të nevoja ekstreme mund të shprehet tejkalim:

- kur e keqja e shkaktuar është më madhe se keqja e kanosur
- kur rreziku ka mundur të mënjanohet duke e dëmtuar në përmasa më të vogla, të mirën juridike të personit tjetër dhe
- kur dëmtimi i të mirës juridike të personit tjetër është bërë pasi ka pushuar, pasi që ka kaluar rreziku.

Vepra e cila kryhet më rastin e tejkalimit të kufijeve të nevojës ekstreme konsiderohet vepër penale dhe nëse tejkalimi është bërë më dashje, përgjigjiet për dashje e nëse është bërë nga pakujdesia përgjigjiet për pakujdesi.

14. Detyrimi për t'u ekspozuar rrezikut

Ekzistojnë disa kategori njerëzish të cilët për shkak të detyrës, profesionit apo pozitës sociale që kanë në shoqëri, nuk mund të thirren në nevojën ekstreme por janë të obliguar ti ekspozohen rrezikut (Neni 13 par. 4 KPRK).²⁸⁰

15. Dhuna dhe kanosja-Neni 14 KPRK**15.1. Dhuna, nocioni dhe llojet e dhunës**

Dhuna është përdorim i forcës ndaj një personi më qëllim që të detyrohet të ndërmarrë apo të mos ndërmarrë një veprim me të cilin realizohen tiperet e një vepre penale.

Dhuna mund të jetë fizike apo mekanike, ndërsa si force, dhunë konsiderohet edhe përdorimi i hipnozës ose mjeteve tjera dehëse, më qëllim që ndokush kundër vullnetit të vetë të vihet në gjendje të pavetëdijshme ose bëhet i paaftë për rezistencë.

15.1.1 Dhuna mund të jetë Absolute dhe Kompulsive

Dhuna është absolute në rastë kur ndaj atij të cilit është përdorur dhuna, në tërsi ka qenë i privuar nga mundësia që të merr vendim për veprim apo mos veprim, ose nëse ka qenë i penguar që vendimin e tij të realizoj.

P.sh personi A e lidh punëtorin e autorizuar të hekurudhës, i cili nuk mund të jap sinjal që treni duhet të ndalet dhe kështu shkaktohet ndeshja e trenave, me ç 'rast shkaktohen viktima njerëzish dhe dëme materiale.

Dhuna kompulsive shprehet në rastet kur personi ndaj të cilit përdoret dhuna nuk është absolutisht i privuar nga mundësia për të vendosur, mirëpo dhuna që aplikohet bënë presion të tillë që e shtrëngon të ndërmarrë apo mos të ndërmarrë veprimin e caktuar.

15.1.2. Kanosja

Kanosja është deklarata e ndonjë personi me të cilën i bëhet me dije dikujt se do ta gjejë ndonjë e keqe, nëse nuk vepron ashtu si dëshiron personi që kanoset. Kanosja më së shpeshti kryhet në mënyre verbale më gojë. Mirëpo mund të kryhet me shkrim, apo me veprime konkludente.

15.1.3. Rëndësia penale juridike e dhunës dhe kanosjes

Në rastin e përdorimit të dhunës absolute nuk ka vepër penale, meqë nuk e ka njërin element themelor "Veprimin e vullnetshëm të personit".

²⁸⁰ Sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës pjesa e Përgjithshëm Neni 13

Sipas kësaj, personi i cili nën ndikimin e dhunës kryen veprë e cila përmban të gjitha tiparet e ndonjë veprë penale të caktuar më ligj, nuk do të ndëshkohet personi i tillë, ngase do të konsiderohet se ai ka qenë vetëm mjet për kryerjen e veprës penale. Ndërsa, kur bëhet fjalë për dhunën kompulsive dhe kanosjen, ato duhet vlerësuar në kuadër të mbrojtjes së nevojshme dhe nevojës ekstreme.²⁸¹

16. Vepra e rëndësisë së vogël

Mund të ndodhë që një person të kryejë një veprë e cila i ka të gjitha tiparet e veprës penale të përcaktuar më ligjin penal, mirëpo, për shkak se vepra posedon rrezikshmëri tejet të vogël shoqërore, ajo nuk konsiderohet veprë penale. P.sh. personi A në një restorantë vjedh një pirun të thjeshtë. Në veprimet e personit A arrihen të gjitha elementet e veprës penale të vjedhjes, mirëpo meqë shkalla e rrezikshmërisë së kësaj veprë është e parëndësishme, kjo veprë nuk konsiderohet veprë penale

Për ekzistimin e veprës rëndësisë së vogël, duhet plotësuar në mënyrë kumulative të dy kushtet:

- Vepra duhet të jetë e rëndësisë së vogël dhe
- Nuk ka pasur fare pasoja të dëmshme, apo pasoja dëmtuese ka qenë e parëndësishme.

Se a është një veprë e rëndësisë së vogël varet nga shumë rrethana. Si bazë orientuese për vlerësimin se çfarë rëndësie është një veprë penale të shërbejë qëndrimi i ligjdhënësit i cili manifestohet në dënimin e parashikuar për veprën penale.

Për tu konsideruar një veprë e rëndësisë së vogël përveç peshës së veprës, duhet plotësuar edhe kushtet tjera të cilat kryesisht kanë të bëjnë më:

- Mjetet më të cilat është kryer vepra penale,
- Rrethanat në të cilat një veprë penale është kryer,
- Raportet psikike të kryerësit ndaj veprës (Forma e fajit, qëllimi dhe motivi i tij) etj.

Nuk është e nevojshme që të gjitha këto kushte të përmbushen më çdo rast, është e mundur që të ekzistojë vetë një kusht dhe vepra të trajtohet e rëndësisë së vogël.

Kushti i dytë, që një veprë penale të konsiderohet më rrezikshmëri shoqërore të parëndësishme kërkohet që të mos jetë shkaktuar pasoja e ndaluar, apo ajo të jetë e parëndësishme p.sh. te vepra penale tentative e marrjes së automjetit të huaj, personi A hynë në veturën e personit B dhe dëshiron që të shkojë diku mirëpo pengohet në realizimin e qëllimit të tij (ai nuk ka shkaktuar fare pasojën).²⁸²

²⁸¹ Sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës pjesa e Përgjithshëm Neni 14

²⁸² Sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës pjesa e Përgjithshëm Neni 11

17. Urdhrat nga lartë

Personat që për nga hierarkia janë në pozitë vartëse, janë të obliguar ti ekzekutojnë urdhrat e eprorëve të tyre. Mirëpo, mund të ndodhë që më ekzekutimin e atyre urdhrave të kryhet vepra penale.

Sipas dispozitave të Kodit Penal të Kosovës edhe kur vartësi kryen vepra penale sipas urdhrit të eprorit do të konsiderohet penalisht përgjegjës dhe do të dënohet, mirëpo në tri nënparagrafe të këtij neni janë paraparë rastet kur vartësi edhe pse ka kryer vepër penale nuk konsiderohet penalisht përgjegjës dhe nuk denohet nëse:

- 1 Personi ishte i detyruar ligjërisht t'u bindej urdhrave të tillë.
- 2 Personi nuk e dinte që urdhri ishte i paligjshëm dhe
- 3 Urdhri nuk ishte në mënyrë të dukshme i paligjshëm.

18. Vetlëndimi

Vetlëndimi ekziston në rastet kur një person e dëmton të mirën juridike, të mirën personale, p.sh. i shkakton vetës lëndime trupore apo e shkatërron pasurinë e vet. Të mirat juridike personale konsiderohen p.sh. jeta, integriteti trupor, nderi autoriteti, liria e qarkullimit, pasuria individuale etj.

Në të drejtën penale vetëlëndimi nuk paraqet vepër penale më kusht që mos të paraqesë rrezik për shoqërinë.

Do të përgjigjet penalisht ai i cili më qëllim që ti shmanget shërbimit ushtarak e plagos veten, në këtë situatë konsiderohet se personi i tillë ka kryer vepër penale shmangie nga shërbimi ushtarak duke e bërë veten të paaftë.

19. Përfundim

Duke u bazuar në temën konkludojmë se:

Nuk konsiderohet si vepër penale çdo vepër shoqërore e rrezikshme. Për tu konsideruar një veprim i rrezikshëm si vepër penale, është e domosdoshme që ai veprim të manifestohet më një shkallë të lartë të rrezikshmërisë dhe të jetë i përcaktuar më ligj si vepër penale.

Edhe pse këto vepra penale të lartëshenuara janë të parapara më KPRK, si vepra penale, kryerësit e veprës do të lirohen nga përgjegjësia penale apo do të dënohen më lehtë nëse provohet se ka vepruar në mbrojtje të nevojshme, nevojë ekstreme, ndikimin e dhunës apo kanosjes për ta evituar rrezikun që i është drejtuar atij drejtpërdrejtë apo dikujt tjetër, i cili rrezik ka qenë i atëçastshëm dhe kundërligjshëm.

Çdo herë kur vërtetohet që në momentin e kryerjes së veprës penale nga kryesi ka qenë i ndikuar nga keto shkaqe apo situata të lartëshenuara do të lirohet nga përgjegjësia penale, apo do të dënohet më lehtë.

Bibliografia

- Kodi Penal i Republikës së Kosovës
- Ligjerata të autorizuara të mbajtura në Institutin Gjyqësor të Kosovës

Drilon Haraçia*

PARASHKRIMI I NDJEKJES PENALE DHE EKZEKUTIMIT TË SANKSIONIT PENAL

ABSTRAKT

Duke pas parasysh rëndësinë e ndjekjes penale dhe sanksioneve penale si fazë e procedurës penale ku shteti pas kalimit të afatit të paraparë ligjor e humb të drejtën për ndjekjen e kryrësve të veprave penale dhe ekzekutimin e sanksioneve penale, kjo në të drejtën penale quhet parashkrim. Në këtë punim do të bëhet fjalë se si rrjedh parashkrimi i ndjekjes penale dhe parashkrimi i sanksioneve penale. Pastaj, kur rrjedh parashkrimi i ndjekjes penale, ndalja dhe ndërprerja e parashkrimit të ndjekjes penale, parashkrimi absolut dhe relativ i ndjekjes penale, veprat penale të cilat nuk mund të parashkruhen, afatet e parashkrimit të ndjekjes penale. Gjithashtu, është një aktvendim se si parashkruhet ndjekja penale. Këto vlejné edhe të parashkrimi i sanksioneve penale. Duke marrë parasysh të gjitha këto, me këtë punim lexuesi do ta kuptojë rëndësinë e parashkrimit dhe me këtë do të jete në gjendje që në praktikë ta aplikojë këtë institut të drejtës penale.

Hyrja

Kosova si shtet i ri, dita ditës është duke e rregulluar sistemin juridik dhe duke i kushtuar rëndësi shtetit ligjor. Mirëpo, ende ka probleme me parashkrimin e ndjekjes penale dhe parashkrimin e sanksioneve penale me ç'rast qytetarët humbin besimin te sistemi gjygjësor për shkak të mos efikasitetit. Kjo vjen si pasojë e përballjes së gjyqtarit kosovar me ngarkesa të mëdha të lëndëve dhe afati i cili është interval kohor nuk ndalet. Gjithashtu, duhet pas parasysh se edhe Policia e Kosovës duhet të formojë task forcë për realizimin e urdhërësave të gjykatës e cila është shqetësuese për mos realizimin e tyre. Prandaj, instituti i parashkrimit në procedurën penale ka një rëndësi të madhe dhe më anë të këtij punimi do të njihemi më shumë rreth parashkrimit dhe hapat të cilat duhet të ndërmerren për të mos ardhur te parashkrimi.

1. Parashkrimi i ndjekjes penale

Parashkrimi i ndjekjes penale konsiston në atë se për shkak të kalimit të afatit i cili është paraparë më ligj nuk mund të ndërmerret ndjekja penale dhe personit nuk mund t'i shqiptohet dënim për vepër penale që e ka kryer. Andaj, parashkrimi apo vjetërsimi është institut juridik

* Drilon Haraçia, kandidatë për gjyqtar

ku shteti pas kalimit të afatit e humb të drejtën e zbatimit të ndjekjes penale. E drejta penale i njeh dy lloje të parashkrimit: parashkrimin e ndjekjes penale dhe parashkrimin e sanksioneve penale.

2. Fillimi i parashkrimit të ndjekjes penale

Parashkrimi i ndjekjes penale fillon prej ditës kur është kryer vepra penale. Për përcaktimin e fillimit të afatit të parashkrimit është vendos koha e kryerjes së veprës penale. Shumë kode penale në botë e pranojnë teorinë e veprimit dhe jo të pasojës. Te veprat penale të vazhduara dhe veprat penale kolektive parashkrimi fillon me ndërmarrjen e veprimit të fundit p.sh. te vepra penale uzurpim i paligjshëm i pronës së paluajtshme nga neni 332, parashkrimi i veprës penale të falsifikimit të dokumenteve fillon prej ditës së shfrytëzimit të dokumentit, te veprat penale të gjendjes fillimi i parashkrimit fillon në momentin e paraqitjes së pasojës, për veprimet në bashkëpjesëmarrje është koha e ndërmarrjes së veprimit për veprën kryesore dhe jo koha kur është ndërmarr vet veprimi bashkëpjesëmarrës, te deliktet omisive garantuese me paramendim fillimi i parashkrimit përputhet me mos plotësimin e obligimeve garantuese.²⁸³

Sipas Kodit Penal të Kosovës fillimi i parashkrimit të ndjekjes penale rrjedh nga dita kur është kryer vepra penale. Nëse ndonjë pasojë që përbën element të veprës penale shfaqet më vonë, afati i parashkrimit fillon të rrjedh nga ajo kohë neni 107 par.1 të KPRK-së. Në rast se vepra penale është kryer kundër personit nën moshën tetëmbëdhjetë vjet, afati i parashkrimit fillon të rrjedh nga dita kur viktimat të ketë mbushur tetëmbëdhjetë vjetë neni 107 par.2 të KPRK-së.²⁸⁴

3. Ndalja e parashkrimit të ndjekjes penale

Ndalja e parashkrimit të ndjekjes penale paraqitet atëherë kur për shkak të disa rrethanave të parapara me ligj ndjekja penale nuk mund të fillohet apo nëse është filluar nuk mund të vazhdohet sipas ligjit. Gjatë asaj kohe derisa janë të pranishme ato rrethana të cilat e pengojnë fillimin apo vazhdimin e ndjekjes penale, parashkrimi nuk rrjedh. Kjo ngecje e afatit të parashkrimit për shkak të efektit të rrethanave të caktuara, quhet ndalja e parashkrimit. Kur pushojnë pengesat që kanë shkaktuar ndaljen e parashkrimit, afati i parashkrimit vazhdon të ecë. Në atë mënyrë se për aq kohë sa ka zgjatur ndalja, për aq kohë vazhdohet edhe afati i parashkrimit.

Në të drejtën penale njihen dy lloje të pengesave të cilat mund të shkaktojnë ndaljen e afatit të parashkrimit: pengesat faktike dhe pengesat juridike.

Pengesat faktike janë ato rrethana dhe situata reale të cilat e bëjnë të pamundshëm fillimin apo vazhdimin e ndjekjes penale, të tilla janë p.sh. arratisja e kryesit të veprës penale, kur nuk dihet

²⁸³ E drejta penale. Prof.Dr. Vllado Kambovski, Shkup, 2006, fq. 1068

²⁸⁴ Kodi penal i Republikës së Kosovës, Nr.04/L-082, fq. 46

vendbanimi i kryesit, okupimi i territorit nga ana e armikut, tërmeti, vërshimet, zjarri dhe rrethanat e tjera të ngjashme të cilat e bëjnë të pamundur punën e gjykatës.

Pengesat juridike ekzistojnë kur është fjala për ndonjë rrethanë apo situatë të natyrës juridike, për shkak të cilave nuk mund të fillohet apo të vazhdohet ndjekja penale të tilla p.sh janë imuniteti i deputetit të parlamentit, sëmundja psikike e të pandehurit gjatë procedurës penale etj. Në raste kur vepra penale është kryer në bashkëpunim, ndalja e parashkrimit mund të paraqitet vetëm ndaj atij bashkëpunëtori të cili ekzistojnë rrethanat apo situatat e sipërpërmendura, kurse ndaj të tjerëve afati i parashkrimit vazhdon të ecë.²⁸⁵

4. Ndërprerja e parashkrimit të ndjekjes penale

Ndërprerja e parashkrimit të ndjekjes penale në kodin tonë penal është paraparë në dy raste ku parashkrimi ndërpritet në çdo veprim të organit kompetentë shtetëror, i cili ndërmerret me qëllimin të ndjekjes së kryesit të veprës penale, dhe rasti i dytë ku kryesi gjatë afatit të parashkrimit kryen vepër të re penale, ku vepra e re penale nga pesha duhet të jetë e njëjtë apo më e rëndë se ajo që është kryer më parë.²⁸⁶

Parashkrimi ndërpritet me çdo veprim procesor që ndërmerret për shkak të ndjekjes së kryesit për shkak të veprës së kryer. Veprimi procedural duhet të ndërmerret kundër personave konkret në cilësinë e kryesit për vepër konkrete penale, janë të përjashtuara veprimet e ndërmarra kundër kryesit të panjohur ose kundër personit konkret p.sh. kryesi vërtetë është thirr në bisedë informative në polici, por pa shkas që biseda të jetë konkretisht për veprën penale. Veprimi i ndërprerjes së parashkrimit për dallim nga ndalja përbëhet në atë që për secilën ndërprerje (secili veprim procedural, ose vepër e re penale) parashkrimi fillon të rrjedh, kështu që në afat të parashkrimit nuk llogaritet koha e parashkrimit para paraqitjes së ndërprerjes.²⁸⁷

Në bazë të Kodit Penal të Republikës së Kosovës, afati i parashkrimit ndërpritet me çdo veprim i cili ndërmerret për qëllime të ndjekjes penale të veprës penale të kryer (neni 107 par.5). Afati i parashkrimit po ashtu ndërpritet kur kryesi para skadimit të afatit të parashkrimit kryen një vepër tjetër penale me peshë të njëjtë ose më të rëndë se sa vepra penale e mëparshme (neni 107 par.6), pas çdo ndërprerje fillon të rrjedhë afati i ri i parashkrimit.

5. Parashkrimi absolut i ndjekjes penale

Ndalja dhe ndërprerja e parashkrimit mund të shpijnë praktikisht që kur njëherë të mos shkaktohet parashkrimi. Për këtë arsye, Kodi Penal e ka paraparë parashkrimin absolut të ndjekjes penale, i cili lind kur kalon dyfishi i kohës që kërkohet sipas ligjit për parashkrimin (neni 107 par.8), kështu p.sh. nëse për ndonjë vepër penale është paraparë parashkrimi relativ për 2 vite, parashkrimi absolut do të jetë 4 vite, apo nëse për një vepër është paraparë afati i parashkrimit 3 vite, parashkrimi absolutë do të jetë 6 vite.²⁸⁸

²⁸⁵ E drejta penale. Prof.Dr. Ismet Salihu, Prishtinë, 2010, fq. 561-562

²⁸⁶ E drejta penale. Prof.Dr. Ismet Salihu, Prishtinë, 2010, fq. 568-569

²⁸⁷ E drejta penale. Prof.Dr. Vllado Kambovski, Shkup, 2006, fq. 1069

²⁸⁸ Doracaku i Provimit të Jurisprudencës, Prishtinë 2009, fq. 223

6. Veprat penale të cilat nuk mund të parashkruhen

Mos parashkrimi i krimeve ndërkombëtare, ndjekja penale dhe ekzekutimi i dënimit nuk vjetërsohet për veprat penale si: gjenocid, krimet kundër njërzimit dhe krimet e luftës të parapara në KPRK-së, dhe veprat për të cilat janë paraparë me Konventa ndërkombëtare si ajo e Kombeve të Bashkuara për mos parashkrimin e krimeve të luftës dhe krimeve kundër njërzimit nga viti 1968 si dhe Konventa Evropiane e vitit 1974.²⁸⁹

Sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës mos zbatueshmëria e parashkrimit për veprat penale kundër të drejtës ndërkombëtare dhe vrases së rëndë neni 111 par.1 dhe 2, asnjë afat i parashkrimit nuk zbatohet për veprat penale të gjenocidit, krimeve të luftës, krimeve kundër njërzimit, ose për vepra tjera penale të cilat sipas të drejtës ndërkombëtare nuk parashkruhen si dhe vepra penale e vrasjes së rëndë nuk parashkruhet.

7. Afatet e parashkrimit sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës neni 106

Ndjekja penale nuk mund të ndërmerret nëse kanë kaluar afatet e mëposhtme:

- Tridhjetë (30) vjet nga kryerja e veprës penale të dënueshme me burgim të përjetshëm neni 106 par.1 pika 1.1 të KPRK-së:
- Njëzetë (20) nga kryerja e veprës penale të dënueshme me burgim me më shumë se dhjetë (10) vjet neni 106 par.1 pika 1.2 të KPRK-së:
- Dhjetë (10) vjet nga kryerja e veprës penale të dënueshme me burgim me më shumë se pesë (5) vjet neni 106 par.1 pika 1.3 të KPRK-së:
- pesë (5) vjet nga kryerja e veprës penale të dënueshme me burgim me më shumë se tre (3) vjetë neni 106 par.1 pika 1.4 të KPRK-së:
- tre (3) vjet nga kryerja e veprës penale të dënueshme me burgim me më shumë se një (1) vjet neni 106 par.1 pika 1.5 të KPRK-së:
- dy (2) vjet nga kryerja e veprës penale të dënueshme me burgim deri në një (1) vjet neni 106 par.1 pika 1.6 të KPRK-së es.²⁹⁰

Formë e Aktvendimit për parashkrimin e ndjekjes penale:

GJYKATA THEMELORE NË GJAKOVË, me gjyqtarin individual X.X. dhe sekretaren juridike I.I. në lëndën penale kundër të pandehurit N.N. nga Gjakova për shkak të veprës penale falsifikim i dokumentit nga neni 398 par.1 të KPRK-së, sipas Aktakuzës së Prokurorisë Themelore në Gjakovë PP.nr.10/2009 dt.10.01.2019, duke vendosur sipas detyrës zyrtare, në bazë të nenit 107 parag. 8 të KPRK-së, dhe nenit 363 parag.1 pika 13 të KPPK-së, me dt.12.05.2014 mori këtë:

A K T V E N D I M

REFUZOHET AKUZA DHE PUSHOHET PROCEDURA PENALE kundër të pandehurit N.N nga Gjakova për shkak të veprës penale falsifikim i dokumentit nga neni 398 par.1 të KPRK-së.

²⁸⁹ E drejta penale. Prof.Dr. Vllado Kambovski, Shkup, 2006, fq. 1070

²⁹⁰ Kodi Penal i Republikës së Kosovës, Nr.04/L-082, fq. 46

- **Për shkak të parashkrimit absolut të ndjekjes penale nga neni 107 paragrafi 8 të KPRK-së.**
- Në bazë të nenit 69 të KPRK-së, **i shqiptohet masa e sigurisë-marrja e diplomës së falsifikuar**, e cila është objekt i kryrjes së veprës penale.

A r s y e t i m

Prokuroria Themelore në Gjakovë ka parashtruar Aktakuzën PP.nr.10/2009 dt.10.01.2009 pranë kësaj gjykate, kundër të pandehurit N.N. nga Gjakova për shkak të veprës penale falsifikim i dokumentit nga neni 398 par.1 të KPRK-së.

Gjykata duke shqyrtuar aktakuzën PP.nr.10/2009 dt.10.01.2009, erdhë në përfundim se ndjekja penale ndaj të pandehurit N.N. nga Gjakova për shkak të veprës penale falsifikim i dokumentit nga neni 398 par.1 të KPRK-së ka ardh gjerë te parashkrimi absolut.

Vepra penale falsifikim i dokumentit nga neni 398 parag.1 i KPRK-së, është e sanksionuar me dënim me gjobë dhe me dënim me burgim deri në 3 (tre) vite.

I pandehuri dyshohet se veprimet i tij për veprën penale që i vihet në barrë i ka ndërmar me datën 17.09.2007 ku e ka prezantuar këtë dokument para organit publik.

Gjykata duke i analizuar veprimet e të pandehurit të ndërmara me datën 17.09.2007 dhe gjerë me datën e marrjes së këtij Aktvendimi 12.05.2014, kanë kaluar mbi 6 (gjashtë) vite, erdhi në përfundim se është arritë parashkrimi absolut i ndjekjes penale ndaj të pandehurit N.N. nga Gjakova për shkak të veprës penale falsifikim i dokumentit nga neni 398 par.1 të KPRK-së

Siaps nenit 107 parag.8 të KPRK-së, ndjekja penale ndalohet në çdo rast kur të ketë kaluar dyfishi i kohës së afatit të parashkrimit (ndalesa absolute mbi ndjekjen penale).

Vendimi mbi masën e sigurisë – marrja e diplomës së falsifikuar është marrë në bazë të nenit 69 të KPRK- së, e cila është objekt i kryerjes së veprës penale.

Gjykata konform nenit 107 parag. 8 të KPRK-së dhe nenit 363 parag. 1 pika. 13 të KPPK-së, dhe arsytet e caktuara më lart vendosi si në dispozitiv të këtij Aktvendimi.

MARRË NË GJYKATËN THEMELORE NË GJAKOVË,

P. nr.23/2009 më datë 12.05.2014.

Gjyqtari

X.X.

KËSHILLA JURIDIKE: Kundër këtij Aktvendimi është e lejuar ankesa në afat prej dite, nga dita e marrjes së tij në dorëzim Gjykatës së Apelit në Prishtinë, nëpërmjet të kësaj Gjykate.

8. Parashkrimi i sanksioneve penale

Parashkrimi i sanksionit penal konsiston në atë se për shkak të kalimit të afatit i cili është paraparë me ligj nuk mund të ndërmerret ekzekutimi i sanksionit penal dhe personi nuk mund të dërgohet në vuajtje të dënimit apo ndonjë obligim në të holla për vepër penale që e ka kryer. Andaj parashkrimi apo vjetërsimi është institut juridik ku shteti pas kalimit të afatit e humb të drejtën e zbatimit të sanksionit penal.

9. Fillimi i parashkrimit të ekzekutimit të sanksionit penal

Parashkrimi i ekzekutimit të dënimit konsiston në atë se pas kalimit të kohës së paraparë me ligj, dënimi i shqiptuar nuk mund të ekzekutohet. Kjo situatë mund të ndodhë nëse dënimi nuk ka filluar të ekzekutohet apo nëse ekzekutimi i tij është ndërprerë.

Afati i parashkrimit të dënimit fillon të rrjedhë nga dita kur aktgjykimi është bërë i plotëfuqishëm, ndërsa nëse është revokuar dënimi alternativ, nga dita kur vendimi mbi revokimin është bërë i plotëfuqishëm.

Parashkrimi i ekzekutimit shprehet si për dënimet kryesore, ashtu dhe për dënimet alternative dhe plotësuese. Mirëpo parashkrimi i dënimeve plotësuese nuk shprehet në të njëjtën kohë si për dënimet kryesore dhe alternative.

Afati i parashkrimit të ekzekutimit të dënimit fillon të rrjedh prej momentit kur aktgjykimi me të cilin është shqiptuar dënimi është bërë i plotëfuqishëm. Përfundim nga kjo rregull ekziston në rastin e arratisjes së të dënuarit. Përkatesisht, në rastin e revokimit të dënimit me kusht, afati i parashkrimit fillon të ecë prej ditës kur i dënuari është arratisur.²⁹¹

10. Ndalja dhe ndërprerja e ekzekutimit të dënimit

Parashkrimi nuk rrjedh gjatë kohës për të cilën sipas ligjit kryerja e dënimit nuk mund të ndërmerret. Pushimi i parashkrimit mund të jetë i nxitur vetëm me pengesa juridike dhe jo edhe me ato faktike për ekzekutimin e dënimit dhe sanksioneve tjera dhe masave. Pas ndërprerjes së pengesave ligjore parashkrimi vazhdon të rrjedh prej momentit ku është ndërprerë që do të thotë se në afatin e parashkrimit llogaritet edhe koha para paraqitjes së pengesave juridike.

Secili veprim i organeve kompetente i ndërmarr për të kryer dënimin sjell deri te ndërprerja e parashkrimit. Me veprim të ndërmarr për të ekzekutuar dënimin nënkuptojë veprimet e parapara në Ligjin për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, me të cilin sigurohet kryerja vullnetare ose e dhunshme e dënimit si p.sh. thirrja apo urdhëresa për të kryer dënimin me burg apo urdhëresa për sjelljen me dhunë apo fletë rreshtimi vendor dhe ndërkombëtar. Me çdo ndërprerje parashkrimi fillon të rrjedh përsëri, kjo do të thotë se koha para veprimit me të cilën ndërpritet parashkrimi nuk llogaritet në afatin e parashkrimit

²⁹¹ E drejta penale. Prof.Dr. Ismet Salihu, Prishtinë, 2010, fq. 563-564

Parashkrimi i ekzekutimit të dënimit paraqitet në çdo rast kur të kaloj dy herë kohë më shumë që sipas ligjit kërkohet për parashkrim të kryerjes së dënimit.

Rrethanat për shkak të të cilave dënimi nuk mund të ekzekutohet mund të jenë të natyrës juridike dhe faktike. Rrethanat të tilla të cilat shpiejnë ndaljen e afatit të parashkrimit janë p.sh. prolongimi i ekzekutimit të dënimit në bazë të ligjit mbi ekzekutimin e sanksioneve penale, poashtu është e mundur edhe kur i dënuari është i sëmurë, apo i vdes ndonjë antar i familjës së ngushtë dhe kur organet e ndjekjes penale nuk mund ta gjejnë përsosnin e dënuar.²⁹²

11. Parashkrimi absolut i sanksioneve penale

Ndalja dhe ndërprerja e parashkrimit të dënimit prodhojnë të njëjtin efekt si te ndalja dhe ndërprerja e parashkrimit të ndjekjes penale. Parashkrimi absolut i ekzekutimit të dënimit paraqitet në rast kur të kaloj dyfishi i kohës që kërkohet sipas ligjit për parashkrimin e ekzekutimit, pa marrë parasysh sa ndalja dhe ndërprerja kanë qenë dhe pa marrë parasysh kahëzgjatjen e tyre. Në rast kur shkaktohet (lind) parashkrimi absolut i ekzekutimit të dënimit, dënimi i shqiptuar nuk mund të ekzekutohet. Parashkrimi i ekzekutimit të dënimeve plotësuese dhe masave të trajtimit të detyrueshëm janë lloje të sanksioneve penale andaj edhe ndaj tyre vlen instituti i parashkrimit.

12. Parashkrimi i ekzekutimit të dënimeve plotësuese dhe masave të trajtimit të detyrueshëm

Dënimet plotësuese sikundër edhe dënimet kryesore, janë lloje të sanksioneve penale, andaj edhe ndaj tyre vlen instituti i parashkrimit. Instituti i parashkrimit gjithashtu vlen edhe për masat e trajtimit të detyrueshëm. Shkaqet e përgjithshme të cilat shpijnë parashkrimin e dënimit plotësues dhe masave të trajtimit të detyrueshëm janë të njëjta si për parashkrimin e ekzekutimit të dënimeve kryesore. Gjithashtu, në të njëjtat kushte vlejné dispozitat mbi ndaljen dhe ndërprerjen e parashkrimit të ekzekutimit të dënimeve plotësuese si dhe për parashkrimin absolut. Mirëpo, për shkak të specifikave të dënimeve plotësuese dhe masave të trajtimit të detyrueshëm dhe qëllimit që dëshirohet të arrihet me to, afatet e parashkrimit të ekzekutimit nuk kanë mundur të caktohen njësoj si për parashkrimin e ekzekutimit të dënimeve kryesore.

13. Veprat penale të cilat nuk mund të parashkruhen

Mos parashkrimi i krimeve ndërkombëtare dhe ekzekutimi i dënimit nuk vjetërsohet. Pra, asnjë afat i parashkrimit nuk zbatohet për veprat penale të gjenocidit, krimeve të luftës, krimeve kundër njërëzimit, ose për vepra tjera penale të cilat sipas të drejtës ndërkombëtare nuk parashkruhen.

²⁹² E drejta penale. Prof.Dr. Vllado Kambovski, Shkup, 2006, fq.1072-1073

14. Afatet e parashkrimit të ekzekutimit të dënimit sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës neni 108

- Ekzekutimi i dënimit nuk mund të fillohet nëse kanë kaluar afatët e mëposhtme:
- Tridhjetë (30) vjet nga dënimi me burgim të përjetshëm neni 108 par.1 pika 1.1 të KPRK-së:
- Njëzetë (20) nga dënimi me burgim mbi dhjetë (10) vjetë neni 108 par.1 pika 1.2 të KPRK-së:
- Dhjetë (10) vjetë nga dënimi me burgim mbi pesë (5) vjetë neni 108 par.1 pika 1.3 të KPRK-së:
- Pesë (5) vjetë nga dënimi me burgim mbi tre (3) vjetë neni 108 par.1 pika 1.4 të KPRK-së:
- tre (3) vjetë nga dënimi me burgim me shumë se një (1) vjetë neni 108 par.1 pika 1.5 të KPRK-së:
- dy (2) vjetë nga dënimi me burgim deri në një (1) vjetë neni 108 par.1 pika 1.6 të KPRK-së.

15. Parashkrimit i ekzekutimit të dënimeve plotësuese dhe masave të trajtimit të detyrueshëm sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës

- Ndalohet ekzekutimi i dënimeve të tjera plotësuese kur të kenë kaluar pesë (5) vjet nga dita e plotfuqishmërisë së aktgjykimit me të cilin shqiptohet ky dënim neni 109 par.1 të KPRK-së.
- Ndalohet ekzekutimi i masës së trajtimit të detyrueshëm kur të kenë kaluar tre (3) vjet nga dita e plotfuqishmërisë së aktgjykimit me të cilin shqiptohet kjo masë nga neni 109 par.2 të KPRK-së.
- Parashkrimi i ekzekutimit të dënimeve plotësuese dhe masave të trajtimit të detyrueshëm ndërpritet kur personi nuk i përmbahet urdhërave të gjykatës lidhur me dënimet plotësuese dhe masat e trajtimit të detyrueshëm neni 108 par.3 të KPRK-së.

Formë e Aktvendimit për parashkrimin e sanksionit penal:

GJYKATA THEMELORE NË GJAKOVË, me Kryetarin e Gjykatës D.D, lidhur me ekzekutimin e sanksionit penal kundër të dënuarit X.X. nga Gjakova për shkak të veprës penale vjedhje e rëndë nga neni 327 par.1 pika 1.1 të KPRK-së, sipas detyrës zyrtare më datë **12.05.2014** mori këtë:

A K T V E N D I M

NDALET ekzekutimi i dënimit për shkak të parashkrimit absolut ndaj të dënuarit X.X. nga Gjakova, për shkuarje në vuajtje të dënimit sipas lëndës ED.nr.20/2009 të Gjykatës Themelore në Gjakovë, kështu që ndërprehet çdo veprim sa i përket ekzekutimit.

Ankesa nuk e ndalon zbatimin e këtij Aktvendimi.

A r s y e t i m

Gjykata Themelore në Gjakovë, sipas detyrës zyrtare, ka udhëheqë procedurën penale ED.nr.20/09 nga data 20.01.2009, kundër të gjykuarit X.X. me banim në Gjakovë, për dërgim në vuajtje të dënimit, të gjykuar sipas Aktgjykimit P.nr.50/08 të datës 25.07.2008 marrë në Gjykatën Themelore në Gjakovë, është dënuar me dënim burgimi në kohëzgjatje prej 1 (një) vite, i cili Aktgjykim është bërë i plotfuqishëm me datën 15.08.2008.

Gjykata Themelore në Gjakovë të dënuarin e ka ftuar për dërgim në vuajtje të dënimit me datën 20.09.2008 dhe i gjykuari në mënyrë vullnetare nuk është paraqitë në Gjykatë për shkuarjen në vuajtjen e dënimit, kështu që kjo Gjykatë ka lëshuar Urdhëresën për dërgim me dhunë në vuajtje të dënimit ED.nr.20/2009 të dt.01.10.2009 dhe me datën 02.03.2010 kemi lëshuar Fletë rreshtimin ED.nr.20/09, mirëpo e njëjta nga Policia e Kosovës -Stacioni Policor në Gjakovë nuk është zbatuar asnjë herë siq rezulton nga shkresat në lëndë.

I dënuari sipas Aktgjykimit të lartcekur ka qenë i gjykuar me dënim burg efektiv në kohëzgjatje prej 1 (një) viti.

Duke marrë për bazë se Aktgjykimi P.nr.50/08 të datës 25.07.2008 i cili është bërë i plotfuqishëm me datën 15.08.2008 dhe është i ekzekutueshem nga dita e marrjes së të njëjtit e gjerë në ditën e marrjes së këtij Aktvendimi kanë kaluar mbi 4 vite, konform nenit 106 par.1 pika 1.6 lidhur me nenin 107, 108 dhe 110 par.1,2 dhe 6 të KPRK-së, Gjykata konsideron se ka ardhur gjerë te parashkrimi i dënimit të sanksionit penal meqenëse kanë kaluar mbi 4 (katër) vite pa u ekzekutuar dënimi me burg në kohëzgjatje prej 1 (një) viti.

Nga arsyet e caktuara më lart u vendos si në dispozitiv të këtij Aktvendimi.

MARRË NË GJYKATËN TEMELORE NË GJAKOVË,

ED.nr.20 /2009 më datë 12.05.2014.

Kryetari i Gjykatës-gjyqtari,

D. D

KËSHILLA JURIDIKE: Kundër këtij Aktvendimi është e lejuar ankesa në afat prej 3 ditësh, nga dita e marrjes së tij në dorëzim, Gjykatës së Apelit në Prishtinë, nëpërmjet të kësaj Gjykate.

16. Përfundimi

Në fund dua të cekim se e gjithë kjo çka është thënë për parashkrimin e ndjekjes penale dhe parashkrimin e sanksioneve penale, ne si shtet i ri nuk i kemi kushtuar shumë rëndësi këtij instituti meqë shumë lëndë parashkruhen nëpër sirtarët e Gjykatave, dhe kjo rrjedh si pasojë e numrit të madhe të lëndëve që kanë gjyqtarët, si dhe mungesa e kuadrove të specializuara në

Policinë e Kosovës për realizimin e urdhëresave si në vendet e perëndimit. Andaj edhe rrjedh parashkrimi. Por duke u nisur nga fakti se një temë e këtillë është një fushë e gjerë, kuptohet se ka edhe shumë për të thënë, megjithatë ajo çka është më me rëndësi është përfshi në këtë punim.

Bibliografia

- E drejta penale. Prof.Dr. Vllado Kambovski, Shkup-2006, Shtëpia Botuese SHB “Furkan ISM” Brigada II Maqedonase lok.22, 1000 Shkup-Maqedoni
- E drejta penale. Prof.Dr. Ismet Salihu, Prishtinë- 2010, Botimi i 4, Universiteti “Fama” - Prishtinë
- Doracaku i Provimit të Jurispodencës, Prishtinë -2009 Implementuar nga UNDP-Kosovë dhe mbështetur nga Qeveria Japoneze.
- Kodi penal i Republikës së Kosovës, Nr.04/L-082.

Ylber Shurdhiqi*

Violeta Namani*

Valdet Avdiu*

Avdulla Abedini*

VEPRAT PENALE KUNDËR KORRUPSIONIT

1. Hyrje

Kosova pas përfundimit të luftës ka dal me institucione të shkatërruara. Kjo nënkupton, që korrupsioni dhe kriminaliteti në Kosovë sikurse në çdo shoqëri tjetër, ka filluar të ketë shtrirje enorme, gjë që ka vështirësuar funksionimin e përgjithshëm shoqëror. Pas përfundimit të luftës Kosova ishte pa infrastrukturë ligjore, pa institucione dhe pa funksionim të mirëfilltë shtetëror, përkundër asaj që vendosja e administratës së UNMIK-ut, bëri përpjekje që të konsolidoj funksionimin e jetës shoqërore, me të gjitha vështirësitë që ishin evidente.

Tema të cilën e kemi përzgjedhë të punojmë është “Veprat penale kundër korrupsionit”. Në këtë punim jemi munduar ta trajtojmë këtë temë me një vështrim kritik, dhe sa më gjithëpërfshirës.

Në fillim të punimit do të flitet për kuptimin dhe nocionin e veprës penale të korrupsionit.

Si fazë tjetër e këtij punimi kërkimor shkencor do të jenë edhe karakteristikat e veprave penale të korrupsionit, korrupsioni zyrtar dhe veprat penale të korrupsionit zyrtar.

2. Kuptimi dhe nocioni i veprës penale kundër korrupsionit

Vepra penale kundër korrupsionit nënkupton çdo shkelje të detyrës së personave zyrtar ose përgjegjës në subjektet juridike dhe çdo veprimtari e iniciatorëve apo përfituesve të kësaj sjelljeje, e drejtuar si përgjigje ndaj një shpërblymje që drejtpërdrejtë ose indirekt është premtuar, ofruar, dhënë, kërkuar, pranuar apo është pritur për t’u marrë për një person tjetër²⁹³.

Korrupsion – çdo keqpërdorim të pushtetit apo çdo sjellje tjetër të personit zyrtar, personit përgjegjës apo personit tjetër me qëllim të arritjes së një përparësie apo përftimi të kundërligjshëm për veten apo për tjetrin²⁹⁴.

* Ylber Shurdhiqi, kandidatë për gjyqtar

* Violeta Namani, kandidate për prokurore

* Valdet Avdiu, kandidatë për prokuror

* Avdulla Abedini, kandidatë për prokuror

²⁹³ Ligji kundër korrupsionit Nr.2004/34 i datës 22 prill 2005

²⁹⁴ Ligji për Agjencinë kundër korrupsionit Nr. 03/L-159 i datës 29 dhjetor 2009, është shpallur me dekretin Nr. DL-006-2010, me datën 19.01.2010.

3. Karakteristikat e veprave penale të korrupsionit janë:

1. Shkelja e normave ligjore dhe atyre etike nga personi zyrtar.
2. Qëllimi për përfitime personale.
3. Dobia për vete apo për personin tjetër dhe
4. Shkaktimi i dëmit për individin apo shoqërinë.

Zyrtar i Lartë Publik²⁹⁵ në Republikën e Kosovës janë:

Presidenti i Republikës së Kosovës, anëtarët e kabinetit të Presidentit, Sekretari si dhe Drejtorët e Departamenteve Profesionale në Zyrën e Presidentit të Republikës së Kosovës; Deputetët e Kuvendit, të gjithë personat e zgjedhur apo të emëruar nga Kuvendi, Kryesia, Kryetari i Kuvendit si dhe Kabineti i Kryetarit të Kuvendit të Republikës së Kosovës; Kryeministri, Zëvendës Kryeministri, Ministrat, zëvendës Ministrat, Këshilltarët politik, Shefat e kabineteve si dhe të gjithë të emëruarit nga ta; Sekretarët e Përgjithshëm të Qeverisë, Kryeshefat e Agjencive të themeluara me ligj apo me ndonjë akt tjetër, Drejtori dhe Zëvendës Drejtori, Drejtorët regjional të Administratës Tatimore të Kosovës, Drejtori i përgjithshëm si dhe Drejtorët e Departamenteve të Doganës;

Auditorët në Zyrën e Auditorit Gjeneral dhe të gjithë auditorët e brendshëm të institucioneve;

Anëtarët e Bordeve të Ndërmarrjeve Publike, anëtarët e Bordeve të Rregullatorëve, të Komisioneve apo Agjencive tjera të themeluara me ligj apo me ndonjë akt tjetër; Anëtarët e Bordit, Drejtori dhe Zëvendës Drejtori i Bankës Qendrore; Kryetarët e Komunave dhe Zëvendës Kryetarët, Kryesuesit;

Zëvendës Kryesuesit, Këshilltarët e Asambleve Komunale si dhe të gjithë Drejtorët e Drejtorive Komunale;

Anëtarët e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit Prokurorial, Drejtori i Sekretariatit të Këshillit Gjyqësor, Drejtori i Sekretariatit të Këshillit Prokurorial, Auditori Gjyqësor, Prokurori Disiplinor; Gjyqtarët dhe Prokurorët, Gjyqtarët e Gjykatës Kushtetuese dhe Sekretari i Gjykatës Kushtetuese;

Drejtorët e të gjitha Departamenteve, Udhëheqësit e Financave dhe Prokurimit publik në të gjitha institucionet publike; Ambasadorët, Konsujt, Zëvendës Konsujt, Sekretarët e Ambasadave apo Konsullatave të Republikës së Kosovës;

Rektori dhe Prorektorët e Universitetit Publik, Dekanët dhe Prodekanët, si dhe Sekretari i Universitetit Publik dhe Njësive Akademike; Drejtori i Përgjithshëm, Zëvendës Drejtorët dhe Drejtorët rajonal të Policisë së Kosovës, Kryeshefi i Inspektoratit Policor të Kosovës; Komandanti, Zëvendës Komandanti i Forcës së Sigurisë së Kosovës; Drejtori, Zëvendës Drejtori si dhe Inspektori i Përgjithshëm i Agjencisë Kosovare të Inteligjencës; Avokati i Popullit dhe Zëvendësit e tij;

Kryeinspektorët e Inspektorive të nivelit qendror dhe lokal.

²⁹⁵ Ligji për Deklarimin, Prejardhjen, dhe Kontrollin e Pasurisë dhe Dhuratave të Zyrtarëve të Lartë Publik Nr.04/L-050 të datës 31 gusht 2011, shpallur me dekretin Nr.DL-028-2011, i datës 31.08.2011.

Zyrtar i huaj publik apo person i huaj zyrtar ²⁹⁶ nënkupton:

- Cilido person që mban detyrë legislative, ekzekutive, administrative apo gjyqësore në shtetin e huaj, qoftë i emëruar apo i zgjedhur;
- cilido arbitër që ushtron funksione sipas ligjit kombëtar mbi arbitrimin e shtetit të huaj;
- cilido person që ushtron funksion publik për shtetin e huaj, përfshirë për agjencinë publike ose ndërmarrjen publike;
- cilido zyrtar, punonjës apo përfaqësues i organizatës ndërkombëtare publike dhe organeve të tyre;
- cilido anëtar i asamblesë parlamentare ndërkombëtare; dhe
- cilido gjyqtar, prokuror apo zyrtar i gjykatës apo tribunalit ndërkombëtar që ushtron juridiksion mbi Republikën e Kosovës.

4. Korrupsioni zyrtar dhe veprat penale kundër detyrës zyrtare

Me veprat penale kundër detyrës zyrtare të parapara në Kodin Penal të Republikës së Kosovës mbrohet ushtrimi normal, i rregullt dhe i ligjshëm i detyrës zyrtare nga ana e personave të cilëve me ligj u janë besuar autorizime të ndryshme publike dhe shtetërore. Personat e autorizuar detyrën zyrtare duhet ta ushtrojnë në bazë të ligjit si dhe në interesin e efikasitetit të administratës e të mbrojtjes së të drejtave të qytetarëve.

Kryerës i këtyre veprave penale më së shpeshti janë personat zyrtarë ose personat përgjegjës ²⁹⁷. Mirëpo, kryerës i këtyre veprave penale në rastet e caktuara mund të jetë edhe çdo person, siç janë rasti i veprës penale të përdorimit të paautorizuar të pasurisë (neni 427), dhënia e ryshfetit (neni 430) dhe zbulimi i fshehtësisë zyrtare (neni 433 KPRK-së).

Karakteristikë e përbashkët e këtyre veprave penale është se këto vepra kryhen me dashje. Kjo nga fakti se personat zyrtar apo përgjegjës me kryerjen e këtyre veprave penale me vetëdije dhe me vullnet veprojnë në mënyrë të kundërligjshme. Përgjashtim bënë vetëm vepra penale e zbulimit të fshehtësisë zyrtare për të cilën është paraparë përgjegjësi penale edhe në rastet kur kjo kryhet nga pakujdesia ²⁹⁸

Personi zyrtar ²⁹⁹, i cili duke shfrytëzuar detyrën apo autoritetin zyrtar i tejkalon kompetencat e tij ose nuk i përmbush detyrat zyrtare të tij me qëllim që të përfitoj çfarëdo dobie për vete ose për personin tjetër apo që t'i shkaktojë dëm personit tjetër ose që seriozisht t'i shkel të drejtat e personit tjetër, dënohet me burgim prej gjashtë (6) muaj deri në pesë (5) vjet, neni 422 i KPRK-së.

²⁹⁶ Kodi Penal i Republikës së Kosovës Nr.04/L-82 i datës 20 prill 2012 hyr në fuqi me datën 01 janar 2013, shpallur në Gazetën Zyrtare të Republikës së Kosovës duke u bazuar në nenin 80 paragrafi 4 të Republikës së Kosovës.

²⁹⁷ Neni 120 paragrafi 1 i Kodi Penal i Republikës së Kosovës Nr.04/L-82 i datës 20 prill 2012 hyr në fuqi me datën 01 janar 2013, shpallur në Gazetën Zyrtare të Republikës së Kosovës duke u bazuar në nenin 80 paragrafi 4 të Republikës së Kosovës.

²⁹⁸ Ismet Salihu, E drejta penale (pjesa e posaçme), Prishtinë , 2014 faqe 652.

²⁹⁹ Personi i zgjedhur ose i emëruar në një organ shtetëror; personi i autorizuar në një organ shtetëror, organizatë biznesi ose ndonjë person tjetër juridik i cili sipas ligjit apo ndonjë dispozite tjetër të nxjerrë në pajtim me ligj ushtron detyra të posaçme; personi i cili ushtron detyra të posaçme zyrtare në bazë të autorizimit të dhënë me ligj neni 120 I KPK-së.

Korrupsioni si dukuri negative pengon zhvillimin e vendit sundimin e ligjit, fuqizimin e demokracisë, ndikon në humbjen e besimit të qytetarëve në drejtësi dhe institucionet shtetërore, nxit qytetarët të kryejn vepra penale të korrupsionit, bën rritjen e dallimeve në mes të personave me pozita të larta udhëheqëse të cilët me anë të korrupsionit arrijnë të pasurohen brenda natës, ndikon në zhvillimin ekonomik pasi që investitorët e huaj nuk investojnë në shtetet me korrupsion të theksuar për shkak të pasigurisë.

Kryerës të këtyre veprave penale në radhë të parë janë personat zyrtar dhe personat përgjegjës që ushtrojnë një funksion të caktuar në organet shtetërore, në shërbimet publike, institucionet dhe entet e tjera publike, të cilat vendosin për të drejtat dhe detyrat e qytetarëve në organe shtetërore. Ata janë përfaqësues të shtresave më të larta shtetërore, ata janë persona në pozita dhe me autoritet, titullarë funksionesh të larta shtetërore dhe ekonomike me autorizime të caktuara, persona në vende përgjegjëse, në afarizmin komercial, ekonomik dhe doganor; në qarkullimin e mallrave - agjentë tregtarë, brigadierë etj. Zakonisht kryerës më të shpeshtë të këtyre veprave penale janë personat zyrtarë.

Mënyra e kryerjes së këtyre veprave penale të korrupsionit është me veprim dhe vetëm me dashje direkte.

Veprat penale kundër detyrës zyrtare, ndahen në vepra penale të cilat mund të kryhen vetëm nga personat zyrtar dhe veprat penale të cilat mund t'i kryejnë edhe personat të cilët nuk e kanë cilësinë e personit zyrtar apo personit përgjegjës.

Në kategorinë e veprave penale të cilat mund të kryhen vetëm nga personi zyrtar hyjnë këto vepra penale:

- Keqpërdorimi i pozitës apo autoritetit zyrtar
- Keqpërdorimi i informatës zyrtare
- Përvetësimi në detyrë
- Konflikti i interesit
- Zbulimi i fshehtësisë zyrtare
- Mashtrimi në detyrë
- Marrja e ryshfetit
- Nxjerrja e kundërligjshme e vendimeve gjyqësore
- Falsifikimi i dokumentit zyrtar
- Arkëtimi dhe pagesa e kundërligjshme
- Përvetësimi i kundërligjshëm i pasurisë me rastin e bastisjes apo ekzekutimit të vendimit gjyqësor
- Mos raportimi ose raportimi i rremë i pasurisë, i të ardhurave, i dhuratave, i dobisë tjetër materiale ose i detyrimeve financiare.

Në kategorinë e veprave penale të cilat mund të kryhen edhe nga personat të cilët nuk e kanë cilësinë e personit zyrtar apo personit përgjegjës hyjnë këto vepra penale:

- Përdorimi i paautorizuar i pasurisë
- Dhënia e ryshfetit,
- Ushtrimi i ndikimit penale dhe
- Dhënia e ryshfetit zyrtarit publik të huaj

Një nga elementet themelore të përbashkëta të veprave penale të cilat mund t'i kryej edhe personi i cili nuk e ka cilësinë e personit zyrtar apo personit përgjegjës, është edhe ai që kryerës i saj, në numrin më të madh të rasteve, mund të jetë vetëm personi zyrtar. Mirëpo personi zyrtar, si subjekt kryesor i këtyre veprave, vetvetiu nuk e përcakton karakterin e tyre për t'u radhitur në grupin e veprave penale kundër detyrës zyrtare. U tha se esenca e veprave penale kundër detyrës zyrtare është cenimi i detyrave dhe funksioneve të shërbimeve, gjë që implikon konceptin e gjerë të veprave të këtilla, në të cilat hyjnë, përpos veprave që ndërmerren në ushtrimin e detyrës zyrtare, edhe veprat lidhur me kryerjen e tyre. Bëhet fjalë për vepra penale specifike që nuk janë ekskluzivisht vepra penale zyrtare, por ato, përpos personave zyrtarë, mund t'i kryejnë edhe personat e tjerë në detyrë apo përgjithësisht që punojnë në organet shtetërore apo në ndonjë shërbim publik; kryerës i tyre mund të jetë edhe çdo person (përmes ushtrimit të ndikimit, dhënies së ryshfetit etj.).

Kryerësit e veprave penale të korrupsionit rëndom nuk janë nga radhët e kriminalitetit klasik, por ata janë përfaqësues të shtresave më të larta shtetërore, ata janë persona në pozita dhe me autoritet, titullarë funksionesh të larta shtetërore dhe ekonomike me autorizime të caktuara, persona në vende përgjegjëse, në afarizmin komercial, ekonomik dhe doganor; në qarkullimin e mallrave - agjentë tregtarë.

Këto vepra penale mund të konsumohen vetëm gjatë kryerjes së detyrës zyrtare dhe jashtë kësaj, këto vepra penale nuk ekzistojnë. Zakonisht kryerës më të shpeshtë të këtyre veprave penale janë personat zyrtarë që ushtrojnë një funksion të caktuar në organet shtetërore, në shërbimet publike, institucionet dhe entet e tjera publike, të cilat vendosin për të drejtat dhe detyrat e qytetarëve dhe të personave juridikë, siç janë: dhënia e lejeve a pëlqimeve të caktuara, dhënia e certifikatave, aktvendimeve, diplomave, detyrimet e ndryshme tatimore, doganore dhe detyrimet e tjera financiare ndaj shtetit etj.

5. Veprat penale të korrupsionit sipas Kodi Penal të Republikës së Kosovës

5.1 Keqpërdorimi i pozitës apo autoritetit zyrtar

Kjo vepër penale kryhet me veprim dhe me mos veprim. Me veprim kryhet kur personi zyrtar i ndërmer veprimet të cilat janë në kuadër të autorizimeve të tij, mirëpo këto autorizime i përdor për ti sjell vetes apo tjetrit dobi pasurore ose për ti shkaktuar dëm tjetrit. Si mënyrë tjetër e kryerjes së kësaj vepre penale është edhe tejkalimi i kompetencave e cila kryhet kur personi zyrtar me qëllim të përfitimit të dobisë pasurore për vete ose personin tjetër apo për ti shkaktuar dëm tjetrit tejkalon kompetencat e tij. Me mos veprim kjo vepër penale kryhet atëherë kur personi zyrtar për ti sjell vetes apo tjetrit dobi pasurore ose për ti shkaktuar dëm tjetrit nuk e kryen detyrën e tij zyrtare, nuk e ndërmer veprimin të cilin në bazë të ligjit është dashur që ta ndërmer.

Kjo vepër penale kryhet vetëm me dashje të drejtpërdrejtë.

5.2 Keqpërdorimi i informatës zyrtare

Kjo veprë penale kryhet atëherë kur personi zyrtar me qëllim të përfitimit të dobisë pasurore për vete apo për personin tjetër e keqpërdor ndonjë informatë zyrtare të cilin e ka mësuar gjatë kryerjes së detyrës zyrtare.

Kjo veprë penale kryhet vetëm me dashje të drejtpërdrejtë.

5.3 Konflikti i interesit

Kjo veprë penale konsumohet në rastet kur ka mos pajtim ndërmjet detyrës zyrtare publike dhe interesit privat të një zyrtari, kur gjatë ushtrimit të funksionit të tij zyrtari ose personi i afërt ka interes privat pasuror ose personal jo pasuror, të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, që ndikon, ose mund të ndikojë në kryerjen në mënyrë të drejtë të funksionit publik, kur gjendet në situata të shkeljes së mundshme të parimeve, të kufizimeve dhe ndalesave apo detyrimeve, sipas dispozitave të ligjit.

5.4 Përvetësimi në detyrë

Kjo veprë penale kryhet kur personi zyrtar me qëllim të përfitimit të kundërligjshëm për vete apo personin tjetër gjatë kryerjes së detyrës zyrtare e përvetëson pasurinë e cila i është besuar për shkak të pozitës së tij. Kryerës i kësaj veprë penale është personi zyrtar të cilit për shkak të pozitës që e ushtron i'u janë besuar para apo sende tjera me vlerë.

Kjo veprë penale kryhet vetëm me dashje të drejtpërdrejtë.

5.5 Mashtrimi në detyrë

Kjo veprë penale kryhet kur personi zyrtar apo personi përgjegjës gjatë ushtrimit të detyrës zyrtare e në lidhje me ushtrimin e detyrës zyrtare, me qëllim që vetes apo tjetrit t'i sjellë përfitim të kundërligjshëm pasuror, duke prezantuar llogari të rreme apo duke sjellë në ndonjë mënyrë tjetër në lajthim personin e autorizuar që të kryejë një pagesë të kundërligjshme.

5.6 Përdorimi i paautorizuar i pasurisë

Kjo veprë penale kryhet kur personi të cilit për shkak të shërbimit apo punës së tij i janë besuar para, letra me vlerë apo pasuri tjetër të luajtshme, ndërsa të njëjtat i përdor për tu shërbyer për vete apo ia jep pa autorizim në shfrytëzim personit tjetër.

Kjo veprë penale kryhet vetëm me dashje të drejtpërdrejtë.

5.7 Marrja e ryshfetit

Kjo vepër penale kryhet kur personi zyrtar përfiton dobi pasurore për vete apo personin tjetër duke e kryer një punë zyrtare të cilën është dashur që në bazë të ligjit ta kryej, ose të mos e kryej një punë të cilën në bazë të ligjit nuk do të duhej ta kryente.

5.8 Dhënia e ryshfetit

Këtë vepër penale nuk e kryen personi zyrtar por këtë e kryen cilido person i cili jep dhuratë personit zyrtar me qëllim që personi zyrtar në kuadër të autorizimeve të tij ligjore të kryejë detyrën zyrtare të cilën ka qenë i detyruar ta kryejë apo të mos e kryejë detyrën zyrtare të cilën nuk do t'i lejohej ta kryente, apo kur dikush personit zyrtar apo personit përgjegjës i jep ose i premtion dhuratë a ndonjë përfitim tjetër që ai, në kufijtë e autorizimeve të tij, të kryejë një veprim zyrtar i cili nuk lejohet të kryhet apo të mos e kryejë veprimin të cilën do të duhej ta kryente.

5.9 Dhënia e ryshfetit zyrtarit publik të huaj

Mënyra e kryerjes së kësaj vepre penale është e ngjashme me mënyrën e kryerjes së veprës penale dhënia e ryshfetit, me dallim që në këtë rast ryshfeti i jepet zyrtarit të huaj publik, i cili për shkak të imunitetit nuk mund të ndiqet penalisht për marrje të ryshfetit.

5.10 Ushtrimi i ndikimit

Këtë vepër penale mund ta kryej çdo person, i cili në mënyrë të paligjshme premtion, ofron ose kërkon, pranon dhuratë në mënyrë që të ndikohet te personi tjetër zyrtar që të kryhet apo të mos kryhet ndonjë veprim i ligjshëm apo të paligjshëm.

5.11 Nxjerrja e kundërligjshme e vendimeve gjyqësore

Vepra penale mund të kryhet me veprim dhe me mosveprim. Vepra penale kryhet me veprim duke u marrë një vendim, aktvendim, urdhëresë dhe akt tjetër i kundërligjshëm apo duke u ndërmarrë veprime të tjera me të cilat shkelet ligji, (p.sh., futja me vetëdije në procesverbalin e shqyrtimit kryesor të fakteve të paqena, të cilat kanë ndikuar esencialisht në mos marrjen e një vendimi të ligjshëm). Ndërkaq, vepra penale kryhet me mosveprim në rastet kur ka ekzistuar obligimi i gjyqtarit për ndërmarrjen e veprimeve të caktuara, (p.sh., gjyqtari me qëllim nuk i ka futur në procesverbal faktet relevante, nga të cilat varet ekzistimi apo mosekzistimi i përgjegjësisë duke nxjerrë akt të kundërligjshëm.

Për të ekzistuar kjo vepër penale duhet që të ekzistoj qëllimi që gjyqtari vetes apo tjetrit t'i sjell përfitim pasuror të kundërligjshëm.

5.12 Zbulimi i fshehtësisë zyrtare

Kjo vepër penale ekziston kur personi zyrtar apo personi përgjegjës, pa pasur autorizim, ia kumton, ia kalon ose, në ndonjë mënyrë tjetër, ia bën të qasshme tjetrit të dhënat të cilat paraqesin fshehtësi zyrtare ose i siguron të dhëna të tilla me qëllim që ato t'ia bartë personit të paautorizuar, ose kur kryerësi ka për qëllim që të dhënat e tilla t'i publikojë apo t'i shfrytëzojë jashtë territorit të Kosovës.

Veçori e kësaj vepre penale është se mund të kryhet edhe nga pakujdesia si dhe mund ta kryej edhe personi i cili në të kaluarën e tij ka qenë person zyrtar dhe ka pasur për obligim që ta ruaj fshehtësinë zyrtare.

5.13 Falsifikimi i dokumentit zyrtar

Vepra penale ekziston kur personi zyrtar në dokumentin zyrtar apo afarist, në regjistër apo shkresë shënon të dhëna të rreme ose nuk shënon të dhëna të rëndësishme ose me vulën zyrtare vërteton dokumentin zyrtar afarist, vërteton regjistrin zyrtar ose shkresën që përmban të dhëna të rreme ose mundëson përpilimin e dokumentit, regjistrit ose shkresës së tillë me përmbajtje të rreme.

Ekzistojnë tri modalitete të falsifikimit të dokumentit:

1. Futja e të dhënave të pavërteta apo mos futja e ndonjë të dhëne të rëndësishme;
2. Vërtetimi i dokumentit, regjistrit apo shkresës së rreme dhe
3. Mundësimi i përpilimit të dokumentit, librit apo shkresës së pavërtetë me përmbajtje të rreme.

Forma e parë e veprës penale qëndron në përpilimin e dokumentit, regjistrit apo shkresës zyrtare me përmbajtje të rreme. Vepra është e kryer me shënimin në dokumentin e përmendur të të dhënave të rreme apo mos shënimin e të dhënave të rëndësishme. **Forma e dytë** e veprës qëndron në vërtetimin e dokumentit, regjistrit ose shënimit zyrtar me përmbajtje të rreme, duke e vënë në të nënshkrimin apo vulën. Vërtetimi duhet të bëhet nga personi zyrtar a personi përgjegjës, ndërsa për ekzistimin e veprës nuk është me rëndësi se cili person e ka përpiluar përmbajtjen e rreme. **Forma e tretë** e veprës qëndron në **mundësimin** e përpilimit të dokumentit, regjistrit ose shkresës me përmbajtje të rreme.

Kjo formë e veprës penale konsumohet kur personi zyrtar, me nënshkrimin vet, përkatësisht me vulë zyrtare i jep mundësi tjetrit të vërë në dorë dokumentin apo regjistrin me përmbajtje të rreme, por me këtë rast kërkohet që personi zyrtar të dijë se personi tjetër në një dokument a regjistër të tillë do të shënoj të dhëna të pavërteta. Kjo vepër penale ekziston edhe kur personi zyrtar a personi përgjegjës shfrytëzon në veprimtarinë e tij afariste dokumentin e rremë zyrtar apo afarist, regjistrin zyrtar ose shkresën zyrtare si të ishin të vërteta ose asgjëson, fsheh, dëmton apo në çfarëdo mënyre tjetër e bën të papërdorshëm dokumentin zyrtar ose afarist, regjistrin zyrtar ose shkresën zyrtare.

Kryerës i të gjitha formave të veprës mund të jetë vetëm personi zyrtar ose personi përgjegjës. Veprat penale mund të kryhen vetëm me dashje.

5.14 Arkëtimi dhe pagesa e kundërligjshme

Veprën e konsumon personi zyrtar apo personi përgjegjës i cili nga dikush arkëton diçka që ai nuk është i detyruar të paguajë apo arkëton më tepër sesa që është i detyruar të paguaj ose ai që me rastin e arkëtimit a dorëzimit të ndonjë sendi, arkëton më pak përkatësisht dorëzon më pak. Pra, bëhet fjalë për veprën e drejtë zyrtare.

Sipas veprimit të kryerjes, vepra penale paraqitet në dy forma:

1. Arkëtimi i kundërligjshëm dhe
2. Pagesa e kundërligjshme.

Në rastin e parë, personi zyrtar ose personi përgjegjës arkëton nga dikush diçka që ai nuk është i detyruar të paguajë ose arkëton më tepër sesa që ky kishte borxh, edhe pse është i vetëdijshëm se detyrimi për pagesë nuk ekziston ose që nuk ekziston në shumën e kërkuar. Andaj, vepra nuk do konsumohej, nëse personi zyrtar gabimisht arkëton më tepër. Në rastin e dytë, personi zyrtar ose personi përgjegjës, me rastin e pagesës a dorëzimit të ndonjë sendi, paguan a dorëzon më pak

Kryerës i veprës penale mund të jetë vetëm personi zyrtar a personi përgjegjës, në fushëveprimin e punës së të cilit bëjnë pjesë punët e arkëtimit dhe pagesës.

Vepra penale kryhet me dashje.

5.15 Përvetësimi i kundërligjshëm i pasurisë me rastin e bastisjes apo ekzekutimit të vendimit gjyqësor

Veprën e kryen personi zyrtar i cili gjatë bastisjes së lokaleve, kontrollimit të personit ose me rastin e ekzekutimit të vendimit gjyqësor, merr pasurinë e luajtshme me qëllim të përfitimit të dobisë pasurore për vete apo tjetrin.

Për ekzistimin e veprës penale është e nevojshme që sendi është marr me rastin e kryerjes së veprimeve të ligjshme të theksuara më parë nga personi zyrtar.

Vepra penale mund të kryhet vetëm me **dashje direkte**, e që përfshinë edhe qëllimin e përfitimit të dobisë pasurore të kundërligjshme.

Kryerës i veprës penale mund të jetë vetëm personi zyrtar.

5.16 Mos raportimi ose raportimi i rremë i pasurisë, i të ardhurave, i dhuratave, i dobisë tjetër materiale ose i detyrimeve financiare neni 437

Këtë veprë penale mund ta kryejnë personat zyrtar të cilët janë të obliguar në raportimin e pasurisë në bazë të ligjit për deklarimin, prejardhjen, dhe kontrollin e pasurisë të zyrtarëve të lartë publik dhe deklarimin, prejardhjen dhe kontrollin e dhuratave. Kjo veprë penale mund të kryhet me mos veprim atëherë kur nuk deklarohet brenda afatit ligjor pasuria dhe me veprim kur deklarohet në mënyrë të rreme pasuria.

Në kuadër të KPRK-së ekzistojnë edhe katër vepra penale të cilat konsiderohen si vepra penale me element korruptiv kjo bazuar në udhëzimin e kryeprokurorit të shtetit dhe këto vepra janë :

- Mundësimi i arratisjes së personave të privuar nga liria përcaktuar me nenin 406 të KPRK-së.
- Arratisja e personit nga liria nga neni 405 paragrafi 2 i KPRK-së.
- Dhënia e paarsyeshme e dhuratave nga neni 316 i KPRK-së dhe
- Lidhja e kontratave të dëmshme nga neni 291 paragrafi 2 i KPRK-së.

Me qëllim të parandalimit dhe luftimit të korrupsionit, Parlamenti i Republikës së Kosovës ka nxjerrë Ligjin për Agjencinë Kundër Korrupsionit i cili ka kompetencat e mëposhtme³⁰⁰.

- inicicion dhe zhvillon procedurën e zbulimit dhe hetimit paraprak të korrupsionit dhe përcjellë kallëzime penale për rastet e dyshimit për korrupsion në prokurorinë publike kompetente, nëse për të njëjtin rast nuk zhvillohet procedurë penale;
- bashkëpunon me institucionet vendore, të huaja dhe ndërkombëtare që kanë për mision parandalimin dhe luftimin e korrupsionit;
- në bashkëpunim me Komisionin, Qeverinë, institucionet e tjera dhe me organizatat joqeveritare, harton strategjinë kundër korrupsionit dhe planin e veprimit;
- monitoron dhe mbikëqyrë zbatimin e Strategjisë kundër Korrupsionit dhe planin e veprimit;
- mbikëqyrë dhe parandalon rastet e konfliktit të interesit dhe ndërmerr masat e parapara me ligj të veçantë;
- mbikëqyrë pasuritë e zyrtarëve të lartë publik dhe personave të tjerë, siç parashihet me ligj të veçantë;
- mbikëqyrë pranimin e dhuratave që kanë të bëjnë me kryerjen e detyrës zyrtare dhe ndërmerr masat e parapara me ligj;
- bashkëpunon me autoritetet publike kompetente për hartimin, harmonizimin dhe zbatimin e legjislacionit në parandalimin dhe luftimin e korrupsionit;
- përfaqësohet në takime ndërkombëtare që kanë të bëjnë me parandalimin dhe luftimin e korrupsionit si dhe merr pjesë në procesin e negociatave për lidhjen e marrëveshjeve bilaterale dhe multilaterale apo miratimin e instrumenteve ligjore ndërkombëtare kundër korrupsionit;
- bashkëpunon me institucionet kompetente të Republikës së Kosovës për realizimin e detyrimeve që dalin nga aktet ndërkombëtare kundër korrupsionit dhe ofron rekomandime për përmbushjen e detyrimeve të tyre;
- merr pjesë dhe ofron këshilla për hartimin e kodit të etikës në sektorin publik dhe privat;
- ofron opinione në lidhje me konfliktin e interesit dhe mbikëqyrjen e dhuratave që kanë të bëjnë me kryerjen e detyrës zyrtare;
- ofron sqarime në lidhje me mënyrën e deklarimit të pasurisë dhe çështje tjera nga fushëveprimi i Agjencisë;
- mbledh, analizon dhe publikon të dhënat statistikore ose të dhëna të tjera në lidhje me gjendjen e korrupsionit në Kosovë;
- bashkëpunon me institucionet shtetërore dhe shoqërinë civile për ngritjen e vetëdijes së publikut lidhur me korrupsionin;

³⁰⁰ Neni 5 paragrafi 1 i Ligjit për Agjencinë Kundër Korrupsionit Ligji Nr.03/L – 159 i datës 29 dhjetor 2009, shpallur me dekretetin Nr. DL-006-2010, i datës 19 janar 2010.

- i raporton Kuvendit një herë në vit dhe Komisionit çdo gjashtë (6) muaj për punën e Agjencisë. Komisioni mund të kërkojë raporte edhe më të shpeshta nga Agjencia.
- përgatit dhe propozon buxhetin vjetor të Agjencisë.

Në kuadër të përpjekjeve për luftimin e korrupsionit, presidentja e Republikës së Kosovës, më datë 15 shkurt 2012, ka themeluar Këshillin Kombëtar Kundër Korrupsionit.

Qëllimi i këtij këshilli është bashkërendimi i punës dhe aktiviteteve të institucioneve dhe agjencive në kuadër të kompetencave dhe fushëveprimeve të tyre për parandalimin dhe luftimin e korrupsionit. Gjithashtu më qëllim të luftimit të krimit të organizuar dhe korrupsionit, Këshilli Prokurorial i Kosovës, ka hartuar Planin Strategjik 301, për bashkëpunim ndër-institucional në luftimin e krimit të organizuar dhe korrupsionit 2013-2015, e cila është miratuar më datë 16 nëntor 2012.

Këshilli Prokurorial i Kosovës, në kuadër të kompetencave dhe përgjegjësisë të tij që burojnë nga Kushtetuta dhe Ligji për Këshillin Prokurorial të Kosovës, përmes kësaj strategjie demonstroi vullnetin dhe përkushtimin e vet në luftën kundër krimit të organizuar dhe korrupsionit. Gjatë hartimit të kësaj strategjie Këshilli Prokurorial i Kosovës, ka marrë për bazë rekomandimin e Presidencës së këshillit të Bashkimit Evropian të datës 8 qershor 2011, nr.9225/4/11 REV 4. Po ashtu Këshilli Prokurorial i Kosovës, gjatë hartimit të kësaj strategjie, ka konsultuar, ka pranuar komentet dhe rekomandimet nga këto institucione: Policia e Kosovës, Doganat, Agjencia Kundër Korrupsionit dhe Agjencitë dhe institucionet që zbatojnë ligjin në Kosovë. Qëllimi i këtij Plani Strategjik është përmirësimi i bashkëpunimit ndërmjet sistemit prokurorial të Kosovës dhe institucioneve tjera të përfshira në luftën kundër krimit të organizuar dhe korrupsionit.

Këshilli Prokurorial i Kosovës, nëpërmjet kësaj strategjie, synon arritjen e këtyre synimeve:

- Përmirësimin e zbulimit, hetimit dhe ndjekjes së suksesshme të krimit të organizuar, posaqerisht në trafikimin e narkotikëve, armëve dhe qenieve njerëzore,
- Përmirësimi i zbulimit, hetimit dhe ndjekjes së suksesshme të veprave penale të korrupsionit,
- Përmirësimi i zbulimit, hetimit dhe ndjekjes së suksesshme të veprave penale të shpëlarjes së parave,
- Përmirësimi i identifikimit të përfitimeve materiale nga veprat penale dhe ngritjen e nivelit të konfiskimit të përfitimeve materiale nga këto vepra penale,
- Ngritja e parandalimit të krimit të organizuar, korrupsionit dhe shpëlarjes së parave,
- Përmirësimi i kualitetit të informative dhe të dhënave statistikore që kanë të bëjnë me zbulimin, hetimin dhe ndjekjen e krimit të organizuar, shpëlarjes së parave dhe veprave të korrupsionit,
- Ngritja e vetëdijes publike në lidhje me përmirësimin e kualitetit të informatave të siguruar për publikun dhe media dhe përmirësimi i bashkëpunimit me publikun dhe mediat.

Këshilli Prokurorial i Kosovës do të emëroj ekspertët prokuror pas konsultimeve dhe marrëveshjes me Kryeprokurorin e Shtetit dhe Udhëheqësin/en e PSRK-së.

³⁰¹ Plan Strategjik për bashkëpunim ndër-institucional në luftimin e krimit të organizuar dhe korrupsionit 2013-2015, i miratuar me datën 16 nëntor 2012.

Këshilli Prokurorial i Kosovës, do të krijoj një bazë të të dhënave mbi veprat penale specifike të krimit të organizuar dhe korrupsionit.

Sipas këtij plani strategjik, Këshilli Prokurorial i Kosovës dhe Prokurori i Shtetit, duhet të bashkëpunojë dhe koordinohen me agjencitë dhe institucionet që zbatojnë ligjin në Kosovë, posaçërisht me: Policinë e Kosovës dhe Agjencinë Kundër Korrupsionit, në raportimin e përbashkët mbi të arriturat në luftën kundër krimit të organizuar dhe korrupsionit.

6. Monitorimi dhe Vlerësimi i Zbatimit të Strategjisë

Qëllimi i monitorimit dhe vlerësimit të zbatimit të strategjisë është të përcillet dhe të sigurohet në vazhdimësi zbatimi i synimeve ndërkohë që Plani Strategjik është proces i vazhdueshëm.

Një raport monitorimi duhet t'i prezantohet Këshillit Prokurorial të Kosovës, çdo gjashtë muaj ose në bazë të kërkesave dhe më shpesh ashtu që të mundësohet verifikimi i progresit të kësaj strategjie dhe planit të veprimit.

Raporti duhet të përgatitet nga Njësia e Vlerësimit të Përformancës së Këshillit Prokurorial të Kosovës së bashku me ekspertët prokuror dhe PSRK-në. Vlerësimi i zbatimit të strategjisë, kryhet një herë në vit nga grupi punues i vlerësuesve i përbërë nga përfaqësues të institucioneve dhe agjencive të përfshira në plan, ekspertët përkatës prokuror dhe kreun e Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës.

Raporti i vlerësimit duhet të sigurohet dhe raportohet para Këshillit Prokurorial të Kosovës.

7. Përfundimi

Sigurisht që ka shumë për të thënë sa i përket veprave penale të korrupsionit. Mirëpo, ne jemi munduar që arsyeshëm të bëjmë këtë punim kërkimor shkencor dhe si konkludim për veprat penale të korrupsionit dhe për korrupsionin në përgjithësi. Nëse e bëjmë një krahasim lidhur me atë se çfarë është bërë në Kosovë sa i përket fushës së luftimit të veprave penale të korrupsionit, shihet se mbetet shumë për tu bërë.

Edhe përkundër bazës ligjore të mjaftueshme që ekziston por edhe bashkërendimit të institucioneve të ndryshme në Kosovë për luftimin e korrupsionit prap se prap përmasat e korrupsionit janë të mëdha dhe luftimi i këtyre veprave mbetet sfidë e madhe.

Korrupsioni si dukuri negative pengon zhvillimin e vendit sundimin e ligjit, fuqizimin e demokracisë, ndikon në humbjen e besimit të qytetarëve në drejtësi dhe institucionet shtetërore, nxit qytetaret të kryejn vepra penale të korrupsionit, bën rritjen e dallimeve në mes të personave me pozita të larta udhëheqëse të cilët me anë të korrupsionit arrijnë të pasurohen brenda natës, ndikon në zhvillimin ekonomik pasi që investitorët e huaj nuk investojnë në shtetet me korrupsion të theksuar për shkak të pasigurisë.

Fenomeni i korrupsionit njëkohësisht ka qenë objekt i kritikave të shpeshta nga monitoruesit ndërkombëtar të sistemit të drejtësisë në Kosovë. Arritja e një standardi më të lartë në këtë drejtim duhet të jetë objektiv kryesor i zbatuesve të ligjit dhe sistemit të drejtësisë në përgjithësi.

Bibliografia

- Ismet Salihu, E drejta penale (pjesa e posaçme), Prishtinë , 2014.
- Ligji kundër korrupsionit Nr.2004/34 i datës 22 prill 2005
- Ligji për Agjencinë kundër korrupsionit Nr. 03/L-159 i datës 29 dhjetor 2009, është shpallur me dekretin Nr. DL-006-2010, me datën 19.01.2010.
- Ligji për Deklarimin, Prejardhjen, dhe Kontrollin e Pasurisë dhe Dhuratave të Zyrtarëve të Lartë Publik Nr.04/L-050 të datës 31 gusht 2011, shpallur me dekretin Nr.DL-028-2011, i datës 31.08.2011.
- Kodi Penal i Republikës së Kosovës Nr.04/L-82 i datës 20 prill 2012 hyr në fuqi me datën 01 janar 2013.
- Plan Strategjik për bashkëpunim ndër-institucional në luftimin e krimit të organizuar dhe korrupsionit 2013-2015, i miratuar me datën 16 nëntir 2012.